

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1919.

Första kammaren.

Nr 3.

Onsdagen den 20 augusti.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr *Öhngren* anmälde att han infunnit sig vid riksdagen.

Justerades protokollet för den 14 innevarande månad.

Upplästes och lades till handlingarna följande från justitiedepartementet ankomna

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 19 augusti 1919.

Till justitiedepartementet hade från länsstyrelsen i Norrbottens län insänts en den 14 augusti 1919 dagtecknad riksdagsmannafullmakt av innehåll att, sedan bankkamreraren Einar Kruse i Malmberget blivit av Norrbottens läns landsting utsedd till ledamot av riksdagens första kammare för tiden till den 1 januari 1921, men denna plats blivit ledig, vid förrättning enligt 14 § av lagen om val till riksdagen redaktören *Fredrik Ström* i Stockholm blivit utsedd att inträda såsom ledamot av nämnda kammare för tiden till den 1 januari år 1921.

Vid den granskning av fullmakten, som företogs inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till första kammaren.

I ämbetet:

Sven Hagströmer.

Föredrogs ånyo första särskilda utskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående införselmonopol å viss spannmål m. m.

Ang. införselmonopol å viss spannmål m. m.

I detta utlåtande hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 1,

Första kammarens protokoll vid urtima riksdagen 1919. Nr 3. 1

Ang. införsel-
monopol å
viss spannmål
m. m.
(Forts.)

dels besluta, att för tiden till och med den 31 augusti 1920 rätt att till riket införa vete och råg samt mjöl och gryn därav icke skulle tillkomma annan än staten eller den eller dem, åt vilken eller vilka staten överläte sådan rätt, med undantag dock för sådan införsel, som vore att hänföra till gränstrafik;

dels besluta, att för tiden till och med den 31 augusti 1920 rätt att inom riket till förbrukare direkt eller genom återförsäljare försälja vetemjöl icke skulle tillkomma annan än staten eller den eller dem, åt vilken eller vilka staten överläte sådan rätt;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som kunde erfordras för upprätthållandet av nu angivna ensamrätt till viss införsel och försäljning;

dels och godkänna det kontrakt mellan svenska staten och Sveriges kvarnintressenter, förening u. p. a., som funnes såsom bilaga I fogat vid det i propositionen åberopade statsrådsprotokollet.

I en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *Wohlin*, *Ivar Pettersson* och *Olsson* i Kullenbergstorp, utan att framställa något yrkande, gjort vissa uttalanden i ämnet.

Herr *H o l m q u i s t*: Herr greve och talman! Det föreliggande utlåtandet företer ju, man kan nästan säga en rörande enighet i själva slutet. Det finnes ingen reservant, som har yrkat något annat än vad utskottet här hemställer. Men det finnes dock en reservation, som innehåller vissa uttalanden, som jag för min del icke kan låta passera utan att något litet vidröra densamma. Det är den reservation, som är avgiven av herrar *Wohlin*, *Ivar Pettersson* och *Olsson* i Kullenbergstorp.

Denna reservation börjar med den förklaringen, att den av utskottet formulerade motiveringen icke giver »uttryck åt de betänkligheter, som från de svenska jordbrukarnas sida liksom även ur allmän samhällelig synpunkt måste göra sig gällande mot det tillstyrkta kvarnmonopolet!» Går jag till utskottets motivering, som onekligen är mycket kort, så vill det synas mig, som om just denna synpunkt kommit till heders i utskottets utlåtande. Det heter ju tydligt där, att »vid behandlingen av den föreliggande propositionen inom utskottet hava från olika synpunkter skilda uppfattningar gjort sig gällande i fråga om spannmålsregleringens närmaste avveckling». Jag kan icke finna annat än att utskottet ungefär på samma sätt som reservanterna har givit till känna, att många olika uppfattningar och naturligtvis bakom dem liggande betänkligheter hava gjort sig gällande just i fråga om den avvecklingsform, som utskottet här dock slutligen tillstyrkt. Därest det verkligen varit reservanternas mening, att man skulle uppdraga alldeles speciella synpunkter i den föreliggande frågan, så hava de ju på det sättet rätt, att otroligt många sådana gjort sig gällande; men den som har varit med om den synnerligen långa, utdragna debatten inom utskottet, torde dock hava fått tämligen klart för sig, att ett betänkande i den formen hade man knappast kunnat få tryckt för att utdelas på kamrarnas bord här i dag, och jag tror verkligen, att i stort sett den motivering, som

utskottet här mycket kortfattat anför, är just ett återsken av de olika skiftningarna, de olika betänkligheterna, de olika nyanserna som i den föreliggande frågan hava framträtt. Jag kan således icke finna annat än att i denna del reservationen just icke säger mycket. Det är, om man skulle våga använda ett sådant uttryck, en liten »flaggning» om att man, om man haft tid på sig och närmare kunnat utveckla alla de olika synpunkterna, kunde hava fått ett fylligare utlåtande, men något annat är det verkligen icke.

Sedermera komma reservanternas in på en annan avdelning, nämligen då det gäller det så kallade kvarnmonopolet. Det mynnar ut i en allmän farhåga för vad som kan växa fram ur den nya ställning, som denna kvarnsammanslutning skulle komma att intaga för framtiden och att man möjligen kan tänka sig, att kvarntrusten skulle komma att utveckla vissa hårdare behandlingsformer gentemot jordbrukarna, leverantörerna. Ja, det är naturligt, att icke blir det kanske med så alldeles lina händer, som trusten kommer att taga sina rättigheter i anspråk. Det är naturligtvis ingen välgörenhetsinrättning, det vet varenda människa, och det tror jag trustens historia visar, att den aldrig varit avsedd att vara. Men att därifrån komma till den mycket pessimistiska uppfattning, som reservanternas hava uttalat, tror jag dock är att gå något långt. Det finns väl dock ett visst korrektiv i de offentliga från statens sida insatta människors rätt gentemot trusten, som gör, att man har viss anledning att tro, att trusten skall gå fram på ett icke alltför hårt sätt. Det är en uppfattning, som från alla håll har uttalats, att hade man kunnat få ett annat övergångssätt, som bättre än det nu föreliggande förslaget givit vad man vill vinna, så hade man gått den vägen, men något sådant är icke anvisat.

Vidare säga reservanternas, att ändå värre vore det att hava kvar statsmonopolet. Det visar ju, att trusten ändå icke är det värsta. Det finns något värre, och det är statsmonopol. Men, säga reservanternas, man skulle hava kunnat gå en annan väg under minimiprisens giltighetstid genom att överlåta den rätt, som nu skulle tillkomma trusten, på enskilda. Det skulle då ha kunnat bildas en sammanslutning, med vilken staten haft att träffa uppgörelse och göra erforderliga avräkningar, men en annan institution än trusten, än kvarnägareinstitutionen. Och därför, säga reservanternas, hade det »bort allvarligare undersökas, huruvida icke även fria handelsfirmor samt framför allt inköpsföreningar mellan jordbrukare, oavsett om dessa sistnämnda äro kvarnägare eller icke, hade kunnat beredas rätt att ingå som medlemmar av ifrågakvarnens sammanslutning».

Ja, det vore ju att anse reservanternas vara naiva, vilket jag ingalunda vill göra, att tro, att alla sådana föreningsbildningar av enskilda skulle kunna få ingå i trusten. Detta kan således icke ligga i reservanternas uppfattning, utan reservanternas mena förmodligen, vilket de kanske också något dunkelt antyda här, att det skulle hava blivit en alldeles ny organisation. Man skulle hava bildat en ny förening, sammansatt som reservanternas här angivit, och med den

Ang. införelsemonopol å viss spannmål m. m.
(Forts.)

Ang. införsel-
monopol å
viss spannmål
m. m.
(Forts.)

skulle man börja överläggningar för att slutligen komma till ett för det allmänna och för de enskilda lyckligt slut. Men jag tillåter mig fråga reservanterna: Finns det ringaste anledning att tro, att man skulle kunna bilda en sådan sammanslutning? Och om man över huvud taget har den uppfattningen, finns det någon som tror, att man under nuvarande förhållanden och inom rimlig tid skulle kunna få en sådan sammanslutning till stånd och sedermera med den upprätta kontrakt? Då man ser, huru länge det dröjde och vilka uttänkta underhandlingar som fördes med kvarntrusten, innan man fick fram det kontrakt, som nu föreligger, så vill det synas mig, som om det vore någoting »i det blå», som man här åsyftade utan att kunna giva det någon fast konsistens. Jag tror sålunda, att under de förhållanden som nu äro är detta ett uttalande, som har ofantligt liten *praktisk* betydelse.

Har det för övrigt framträtt några symptom inom stora jordbrukarkretsar, att de äro villiga att gå med på en sådan anstalt och underkasta sig den högst betydande ekonomiska risk, som ligger i en sådan sammanslutning och dess åtagande? Jag har icke på något sätt förmärkt det. I varje fall vill det synas mig, som om organisationsfrågan här är så invecklad och fordrar så lång tid för sin slutliga utredning och gestaltning, att under nuvarande förhållanden den vägen icke är framkomlig.

Sedan säga reservanterna, att utskottets behandling av Kungl. Maj:ts förslag till kvarnkontrakt dessutom har varit anmärkningsvärt summarisk. Ja, det drabbar åtminstone en och annan av herrar reservanter, om så skulle vara fallet, ty de hava suttit med i utskottet och deltagit i dessa, som jag sagt, synnerligen långa förhandlingar, men jag får uppriktigt säga, och det anser jag mig hava rätt att göra, att jag icke har hört, att från det hållet några alldeles särskilda inlägg hava gjorts, som på något sätt kunna anses hava utöver vad från andra utskottsledamöter framkommit gjort denna förhandling särskilt fylligare. Det är åtminstone min uppfattning; och då reservanterna tillåta sig att mot de övriga utskottsmedlemmarna framkasta den anmärkningen, att behandlingen har varit summarisk, så dela de verkligen klandret själva. Vad beträffar själva utredningsfrågan, det vill säga debatten inom utskottet, så kan väl ingen med vanlig uppfattning om en debatts natur säga annat än att de långa dagar, vi sysselsatte oss med detta ärende, gävo en ganska uttömmande debatt i frågan.

Vidare säga reservanterna, att »ehuru flera erinringar under utskottsdebatten blivt gjorda mot oklarheten i vissa paragrafer av kontraktsförslaget och jämväl önskemål om förbättringar i kontraktet framställt, har från utskottets sida icke ens något försök gjorts till att efterhöra och undersöka, om önskemålen hade kunnat med kvarnintressentföreningens medgivande beaktas». Med anledning av denna ganska grava anmärkning mot utskottsbehandlingen vill jag påpeka, att de sakkunniga under lång tid hade överläggningar med kvarntrusten. De måste sluta sina förhandlingar och till Kungl. Maj:t insända sitt betänkande, innan ännu detta avtal med trusten

var klart. Kungl. Maj:t har sedermera under ganska lång tid fullföljt dessa underhandlingar med kvarntrusten, och som resultat av det hela föreligger nu detta kvarnkontrakt. Tror man nu, att om utskottet, med begagnande, förmodar jag, av 46 § regeringsformen, hos Kungl. Maj:t anhållit att få ytterligare upplysning. huruvida kontraktet i vissa avseenden kunde förändras, det kunde inom rimlig tid hava lett till något särskilt stort resultat? Jag tror det ingalunda, och denna uppfattning delades i utskottet åtminstone av flertalet av dess medlemmar. Det kan göras en hel massa anmärkningar mot kontraktet och önskemål ha utalats; men då man nu övergår från den form, under vilken spannmålsregleringen hittills tillämpats, till nya former av den beskaffenhet, som här föreslås, så är det alldeles klart, att det blir ett gnisslande och att det uppstår svårigheter, att det blir en del oegentligheter, att det som konvenerar den ene icke konvenerar den andre, och under sådana förhållanden måste man fatta ställning och låta det bästa vara fiende till det goda. Här anser man, att man uppnått ett så pass hyggligt resultat, att man kan taga det. Jag tror för min del — och jag har verkligen gjort det där så kallade »efterhörandet», om vilket reservanterna tala, på många håll, som jag tror äro sakkunniga och fullt inne i förhållandena, och samtliga hava sagt, att det icke går att få några speciella ändringar i detta kontrakt. Vad som i det fallet är gjort är gjort. Något ytterligare steg tar icke trusten.

Så kommer då slutligen en sak, som jag verkligen erkänner föreslogs ifrån de herrars sida, som reserverat sig, nämligen att få statens representant inom styrelsen till styrelsens ordförande. Ja, det är sant, *det* blev avslaget i utskottet. Men, mina herrar, nog får man väl säga, att en sådan ändring i kontraktet är av ofantligt liten betydelse. Huvudsumman är väl, *vilken* man som sättes in här för att bevaka de allmänna stora intressena. Om han sitter som ordförande eller ledamot, är väl en sak av mindre vital betydelse. Jag kan således icke finna annat än att den lilla förändringen är berget, som födde råttan. På detta hänger otroligt litet.

Så sluta reservanterna med att det förefaller, »som om riksdagsbehandlingen av ifrågavarande ärende inbjöde till vissa reflexioner angående statsmakternas möjligheter att gentemot kraftigt hävdade industriella intressen göra sina önskemål gällande, på vilket ämne dock ej här synes vara lämpligt att närmare ingå». Ja, nog kan det väl hända, att en del industriella intressen hava växt sig ganska höga i detta land; men det får jag dock säga, att växa de icke högre än det trustintresse, om vilket här är fråga, har vuxit, så vill det ändå synas, som om staten skulle vara stark nog att organisera även sådana industriella förhållanden på ett för det allmänna icke oantagligt sätt.

Skulle jag i likhet med reservanterna våga mig på några allmänna reflexioner över denna reservation, så fruktar jag att få gå tillbaka till det gamla uttrycket »så vill vi ha't, men var skall vi

Ang. införsel-
monopol å
viss spannmål
m. m.
(Forts.)

Ang. införelse
monopol å
vissa spannmål
m. m.
(Forts.)

ta't?» Något annat ligger över huvud taget icke i denna reservation.

Jag har naturligtvis icke, herr greve och talman, velat uttala annat än dessa synpunkter och har icke annat yrkande att göra än om bifall till utskottets hemställan.

Herr Wohlin: Den föregående ärade talaren tillhör en riktning inom vårt politiska liv, som på det ekonomiska området satt ett beskärmande av trusternas maktbefogenhet på sitt program. Det förefaller då rätt egendomligt, att han här, då det gäller en trust av alldeles osedvanlig styrka i vårt land, förringar de betänkligheter, som jordbrukarna på mycket välgrundade skäl riktat mot denna industriella trust. Det är begripligt, att de för spannmålsregleringens avveckling tillkallade sakkunniga under den korta tid, som dessa hade till sitt förfogande och i den tanken, att ärendet skulle komma fram vid den sista lagtima riksdagen, icke hunno att tillfredsställande undersöka frågan, huru en avveckling av regleringen under minimiprisens giltighetstid skulle kunna ordnas. Under den tidrymd, som därefter förflutit, eller närmare tre månader, har emellertid Kungl. Maj:t haft rundlig tid och många tillfällen till att närmare undersöka detta spörsmål. Det är då anmärkningsvärt, med vilket ringa intresse Kungl. Maj:t tagit under omprövning andra former för en sådan avveckling än denna rent storindustriella trust, som nu föreslås. Jag vill gentemot herr Holmquist erinra om att det stora Norsk Landmandsforbunds förslag till spannmålsfrågans lösning i Norge bygger på principen om koncessionssystem för spannmålsimporten, varvid såsom importörer av spannmål skulle tillåtas, förutom kvarnarna, jämväl handelsfirmor samt i främsta rummet jordbrukarnas inköpsföreningar, och detta koncessionssystem med därtill hörande kontrollbestämmelser föreligger utarbetat i ett klart program från de norska jordbrukarnas sida. Vad hade hindrat, att även vi här i Sverige sökt att komma till målet på en sådan väg, som bättre tillgodoser jordbrukarnas intresse och minskar deras oro för industriens övermakt?

Herr Holmquist har framhållit de utdragna debatterna inom utskottet, vilket enligt hans mening skulle hava noga ventilerat denna fråga. Dessa debatter inskränka sig emellertid till en förmiddags resonemang, och något försök gjordes aldrig under denna tid att söka efterhöra om kvarnintressentföreningens representanter vore villiga att gå med på vissa modifikationer i kvarnkontraktet. Det framställdes under diskussionen åtskilliga invändningar och erinringar mot detta kontrakts innehåll. Bestämmelsen om att jordbrukarna skola hava rätt att leverera en sjättedel av skörden månatligen — anmärktes det — är oklar, enär man icke vet, om det avses en sjättedel av hela landets skörd eller en sjättedel av en viss landsändas skörd. Det påpekades vidare, att denna paragraf lämnar möjligheter för kvarnindustrien att vägra emottaga jordbrukarnas spannmål på de tider, då dessa äro vana att leverera sin säd. Det anfördes ytterligare, att oklarhet råder, huruvida det i slutparagrafen omnämnda

skiljedomsinstitutet skall komma till användning i det fall, att strejker äga rum inom kvarnindustrien och denna industri i följd därav anser sig förhindrad att efterkomma kontraktets bestämmelser. Även framhölls, att det vore en skälig begäran, att kronans ombud — lika väl som i de industriella råvaruföreningarna under kristiden — hade ställningen av ordförande i kvarnintressentföreningens styrelse.

Ang. införselmonopol å viss spannmål m. m.
(Forts.)

Alla dessa påpekanden och erinringar från olika håll inom utskottet avfärdades emellertid under dessa korta timmar med förklaringen, att intet vore att åtgöra åt Kungl. Maj:ts förslag, utan att det enda möjliga vore att taga detta förslag, som det förelåg. Jag upprepar, att det inbjuder till vissa reflexioner angående statsmakternas förmåga att gentemot kraftigt hävdade industriella intressen göra sina önskemål gällande, när den svenska riksdagen på detta sätt endast får säga ja och amen till vad ett uppgjort kontraktförslag innehåller.

Jag vill vidare säga, att herr Holmquists tro på, att den anordning, som nu här träffas, kommer att vara så tillfredsställande för de svenska jordbrukarna, som möjligt är, nog blott är en tro. Alla erfarenheter visa nämligen, att vårt lands stora oorganiserade jordbrukarklass, ställd inför ett fast sammanslutet, energiskt representerat industriellt syndikat, alltid måste komma i en den svagare partens ställning. De undersökningar angående det svenska jordbrukets avsättningsförhållanden, som gjorts bland annat av mig, visa till fullo vilka följder en sådan kvarnindustriens övermakt gentemot jordbrukarna för med sig, icke minst vid prissättningen på spannmål. Jag finner under sådana förhållanden den av bondegruppernas representanter framställda principiella reservationen under alla förhållanden väl motiverad. Att icke denna reservation kunnat åtföljas av ett bestämt yrkande, är icke reservanternas skuld, utan detta är ett förhållande, som beror på dem, vilka äro ansvariga för det sätt, på vilket denna fråga drivits fram i sista minuten här i riksdagen. Alla hade väntat, att denna fråga skulle hava kunnat lösas i god tid i våras. Nu fick utskottet som sagt en förmiddag på sig för att avgöra frågan, och under denna förmiddag kunde givetvis icke jordbrukarnas representanter hinna framlägga något utarbetat förslag till en annan form för frågans lösning.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att gentemot herr Holmquist få bestämt vidhålla, att reservationen, sådan det här framlagts av bondegruppernas representanter, är befogad, och att framtida erfarenheter säkerligen komma att visa, att vi i det fallet hava sett längre och vidsyntare än herr Holmquist.

Herr Svensson, Carl Emil: Herr talman! Jag föranledes att begära ordet, då herr Wohlin underströk vad som är sagt i det sista stycket av den av honom med flera avgivna reservationen, nämligen att behandlingen av denna fråga skulle inbjuda till vissa reflexioner angående statsmakternas möjligheter att göra gällande allmänna intressen gentemot kraftigt hävdade industriella sådana. Det

Ang. införsel-
monopol å
viss spannmål
m. m.
(Forts.)

är givet, att i en fråga som denna, eller en liknande fråga, riksdagens möjligheter att upptaga till ingående prövning och förhandling med en motpart *detaljerna* i ett framlagt förslag i ganska stor utsträckning föreligga endast teoretiskt. Riksdagens arbete är ju icke så organiserat, och riksdagen förfogar icke över organ, som lämpligen kunna taga upp en detaljförhandling om ett kontrakt med en part, som det gäller att komma överens med. Det erkännandet måste ju givas. Men å andra sidan måste jag säga, att i detta fall var det så fullständigt klart — i varje fall för de ledamöter av utskottet, som kände till frågans förhistoria, och det bör vara klart för alla de ledamöter av riksdagen, som något känna densamma — att det skulle ha varit fullständigt förslösad arbetskraft att försöka här i det avgörande ögonblicket få någon ändring i detaljerna i kvarukontraktet. Ty det veta vi, att de förhandlingar, som ha ägt rum om detta kontrakt, ha varit både långvariga och intensiva, och att man vid dessa underhandlingar gentemot den förhandlande parten vunnit det mesta möjliga för statens synpunkter. Jag erinrar om att förhandlingarna om detta kontrakts detaljer upptogos av de sakkunniga redan under förra vintern, och att dessa förhandlingar sedan fortsatts direkt av jordbruksdepartementet och chefen för detta departement under en mycket avsevärd tid. Någon utsikt till ändring i detta kontrakt förelåg således enligt min uppfattning icke på något sätt.

Vidare måste jag framhålla, att de erinringar, som inom utskottet gjordes med avseende på kontraktets detaljer, icke voro av den beskaffenhet, att de i och för sig motiverade, att man skulle försöka få någon ändring till stånd. De erinringar, som där gjordes, voro nämligen egentligen icke av annan art än att man från olika håll sökte få klart för sig, vad kontraktet i sina detaljbestämmelser verkligen innebar. Det enda verkligt positiva yrkande om ändring, som jag kan erinra mig från utskottets förhandlingar, var ett yrkande om att man skulle försöka få den ändringen, att statens representant i styrelsen för kvarnföreningen skulle vara ordförande i styrelsen och icke endast ledamot. Jag får för min del säga, att den ändringen skulle ha varit icke till fördel för staten utan i hög grad till nackdel. Om statens representant i styrelsen skulle fungera som ordförande i styrelsen, gäve ju detta en helt annan karaktär åt överenskommelsen med kvarnarna än nu är fallet. Då skulle staten taga på sig ansvar för kvarnföreningens handlingar på ett helt annat sätt än vad förhållandet är, då statens representant endast är en ledamot i styrelsen, insatt för att kontrollera, att föreningen och styrelsen tillgodose de allmänna intressena eller icke på något sätt negligera dessa. Detta positiva yrkande vittnar på sitt sätt om, med hur liten praktisk blick den föregående talaren, som i detta fall var förslagsställare, verkligen har gått till granskningen av detta ärende.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag. Även från det håll jag representerar är det klart, att man kan ha vissa farhågor för vad som skall följa i fortsättningen, sedan denna överenskommelse mellan kvarntrusten och staten har

upphört. Men det får väl bli den tidens omsorg att sörja för att det monopol, som här med statens hjälp skapats, sedermera icke kommer att kunna utnyttjas på ett sätt, som skadar vare sig konsumenternas, jordbrukarnas eller de allmänna intressena. Såsom saken nu ligger, måste man ju säga, att även om man tidigare har haft vissa sympatier för att ordna dessa förhållanden under övergångsåret genom statsdrift, är det i alla fall nu för sent att driva den meningen; och med de avsevärda förbättringar i de sakkunnigas förslag i detta avseende, som av regeringen ha vidtagits, kan även den, som principiellt har sympatier för statsdrift på detta område, känna sig någorlunda belåten med den lösning, som frågan nu får.

Ang. införsel-
monopol å
viss spannmål
m. m.
(Forts.)

Herr statsrådet P e t e r s s o n: Herr talman, mina herrar! Jag har ju ingen anledning att på något sätt blanda mig i de mellanhandvanden, som till äventyrs kunna finnas mellan de olika utskottsledamöterna, mellan reservanterna och övriga ledamöter. Men jag kanske kan ha anledning att säga några ord med anledning av vad den reservant nyss yttrade, som står främst framför denna reservation, särskilt när han förklarade, att Kungl. Maj:t skulle haft god tid att undersöka andra utvägar att lösa denna fråga men icke använt denna tid.

I förbigående, och innan jag berör den saken, kan jag icke underlåta att inlägga en liten gensaga mot det sätt, på vilket reservanterna hava valt sina ord, när de säga: »Den av utskottet formulerade motiveringen giver icke uttryck åt de betänkligheter, som från de svenska jordbrukarnas sida liksom även ur allmän samhällelig synpunkt måste göra sig gällande mot det tillstyrkta kvarnmonopolet.» Jag vill för min del icke godtaga reservanterna såsom ensamma talesmän för *de svenska jordbrukarna*, som det här står — icke en eller annan eller ett visst antal av jordbrukarna, utan de tillåta sig här att tala i de svenska jordbrukarnas namn i gemen. Jag fränkänner dem rätten att på detta sätt tala i alla de svenska jordbrukarnas namn.

Med avseende på det förhållandet, att Kungl. Maj:t skulle hava underlåtit att undersöka andra vägar än den utväg, som här föreslås, vill jag till en början erinra herr Wohlin om, att tiden ju icke har varit så synnerligen lång. Jag vill dessutom erinra honom om att vad det här är fråga om är icke att få spannmålshandeln eller spannmålspolitiken ordnad för en lång framtid, utan det har gällt att ordna sig för en tid av ett år, ett övergångsår, under vilken tid man har att räkna med den omständigheten, att den svenska staten har iklätt sig utfästelse att till ett visst pris inlösa all den svenska brödspannmålen. När man bedömer denna fråga får man icke förgäta den situation, som just detta beslut har skapat och försatt oss i.

Jag vill vidare erinra honom om att denna fråga har varit föremål för en ganska grundlig och inte alltför kortvarig utredning av sakkunniga personer. Man må säga vad man vill om detta uttryck »sakkunniga», som kanske ofta missbrukas, men jag tror dock, att man icke kan fränkänna de personer, som arbetade i denna kommission, sakkunskap på området. Det har dessutom lämnats möjlighet

Ang. införsel-
monopol å
viss spannmål
m. m.
(Forts.)

för det centrala ämbetsverk, som har att bevaka jordbrukets intressen, nämligen lantbruksstyrelsen, att yttra sig i frågan, och ärendet har också varit föremål för yttrande av folkhushållningskommissionen. Ingen av dessa, vare sig de sakkunniga, som verkställt utredningen, lantbruksstyrelsen eller folkhushållningskommissionen, hava kunnat anvisa någon annan utväg, i varje fall ingen bättre än den här använda, och jag påstår, att professor Wohlin och reservanterna icke heller ha varit i tillfälle att anvisa någon bättre utväg än den som blivit vald, trots att de uttala sina betänkligheter och visa ett surmulet anlete, när de stå inför ett beslut i frågan.

Man har efter mitt förmenande haft att välja mellan två alternativ. Det ena av dessa har varit en fortsatt statsdrift med statsmonopol, ett fortsättande således av det förfarande, som nu har ägt rum under den senaste delen av kristiden. Det är ju icke så synnerligen många, som hava prisat detta förfarande; det har varit nödvändigt, det har varit en nödfallsutväg, som måst anlitas, och det har ju gått, men icke har det tillvunnit sig några lovord. När herr Wohlin själv har stått inför valet: antingen fortsatt statsmonopol och fortsatt statsdrift eller ett överlämnande av spannmålshandeln åt den enskilda företagsamheten och verksamheten, utdömer han själv statsmonopolet och statsdriften och säger, att detta hade varit någonting ännu värre. Nåväl, har han utdömt den vägen, kan jag icke se att egentligen någon annan väg gives, på vilken man på ett åtminstone jämförelsevis tillfredsställande sätt kan få den säkerhet och de garantier, som äro erforderliga för att å ena sidan statens utfästelse av minimipris skall bli infriad och uppfylld och å andra sidan den svenska spannmålen förmald och distribuerad till ett i förhållande till minimipriset rimligt pris på mjölet.

Herr Wohlin erkänner, att en sammanslutning är nödvändig; men han säger, att den nu ifrågavarande sammanslutningen icke passar. Ja, mina herrar, finns det för närvarande, eller är det möjligt att på denna korta tid, som man har till sitt förfogande verkligen skapa en annan sammanslutning, som är kapabel att taga hand om dessa saker? Det är icke någon småsak det gäller, det är en verklig jätteaffär. Jag kan åtminstone icke tänka mig, att det på denna korta tid, som jag nyss sade, skulle vara möjligt att få till stånd en sammanslutning, som kunde fullgöra dessa förpliktelser. Vi skola komma ihåg, att hela den svenska spannmålsskörden, i vad det gäller brödsäd, skall uppköpas och förmalas, importen skall handhavas och skötas, och denna affär, som gäller hundratals miljoner, skall finansieras. När man sätter sig in i alla dessa ofantligt stora, vittomfattande uppgifter, tror jag, att det skall bli mycket svårt för reservanterna att anvisa någon väg, som är framkomlig och som skänker den garanti åt staten, som är nödvändig, innan staten kan lämna ut denna angelägenhet åt den enskilda företagsamheten. Det är icke så svårt utan mycket lätt — det känna vi nog till — att uttala betänkligheter önskemål o. s. v. Men värre är det att göra någonting positivt och skapa någonting som är dugligt, och det tror jag icke, att reservanterna hava gjort genom sina uttalanden.

Med avseende på kontraktet vill jag säga, att vad som kunnat göras på denna tid för att få kontraktsbestämmelserna tillfredsställande, det har gjorts. Den insikt och sakkunskap på det ena och andra området, som är att finna, har blivit använd. Därmed vill jag icke ha sagt, att icke erfarenheten kan komma att visa, att det finns brister här eller där. Det är mycket möjligt, och jag vill gå så långt, att jag säger, att det är sannolikt, att erfarenheten skall kunna uppvisa detta. Men när den reservant, som nyss hade ordet, talade om oklarhet och framdrog såsom ett exempel på denna oklarhet frågan, huruvida en sådan eventualitet, som att kvarnarna på grund av inträffad strejk skulle inställa uppköpen av spannmål — huruvida en sådan eventualitet skulle kunna bli föremål för skiljedom eller icke, och menade, att man icke visste detta, så förvånar detta mig verkligen, ty jag har då för min del aldrig ett ögonblick tvivlat på, att ett sådant förhållande, därest det inträffade, skulle bli föremål för skiljedom. Det anser jag vara en av de saker, som äro synnerligen klara. Det föreligger ju då en tvist mellan kvarnföreningen å ena sidan och det allmänna å andra sidan, en tvist, som, om ingen lösning kan erhållas på annat sätt, givetvis efter mitt förmenande måste bli föremål för skiljedom.

*Ang. införsl-
monopol å
viss spannmål
m. m.
(Forts.)*

Herr Nilsson, Johan, i Skottlandshus: Herr greve och talman! Jag vill endast tillkännagiva, att jag för min del icke känner mig särskilt förvånad över att farhågor uttalas från jordbrukarna, att de icke skulle komma att bli så särdeles lenhant behandlade från kvarntrustens sida, när det nya kontraktet skulle komma att träda i verkställighet. Jag tror dock, att man icke har någon särskild anledning att ha alltför stora farhågor härutinnan, därför att så som kontraktet nu är upprättat och med den kontrollnämnd som skall tillsättas, får man väl hoppas, att det skall vakas över att rättvisa kommer att skipas mellan leverantörerna och dem som skola taga emot spannmålen.

De anmärkningar, som reservanterna gjort mot utskottets utlåtande och mot hela förslaget, utmynna ju, som här redan tidigare påpekats, egentligen icke i några som helst positiva förslag. Det enda positiva förslag, som framkommit, var som här också nämnts, att den ledamot i kvarnföreningens styrelse, som skall tillsättas från statens sida, skulle bli ordförande i denna styrelse. Men jag får säga, att för mig synes det vara lämpligare, att han icke är ordförande, därför att en ordförande har ju till uppgift att leda en dylik styrelses alla åtgöranden, men såvitt jag förstår saken rätt, skulle det mera vara denna ledamots uppgift att kontrollera föreningens åtgöranden i förhållande till det allmänna.

Varför jag egentligen begärt ordet är för att säga några ord om en passus i reservationen, som icke tidigare blivit omnämnd. Det säges: »Det synes oss emellertid, som om det hade bort allvarigare undersökas, huruvida icke även fria handelsfirmer samt framför allt inköpsföreningar mellan jordbrukare, oavsett om dessa sistnämnda äro kvarnägare eller icke, hade kunnat beredas rätt att ingå som

Ang. införsel-
monopol å
vissa spannmål
m. m.
(Forts.)

medlemmar av ifrågavarande sammanslutning.» Såvitt jag förstår, är detta en anmärkning, som alldeles strider mot själva sakförhållandet; ty om det finns några föreningar mellan jordbrukare, som äro så rustade, att de kunna ingå som medlemmar i den nu organiserade kvarnföreningen, möter detta intet hinder för dem. Och såvitt jag vet, finns det sådana föreningar, som ha ingått som medlemmar, nämligen svenska lantmännens riksförbund, och jag tror, att om den politiska organisationen »jordbrukarnas riksförbund» hade stått i närmare kontakt med de verkliga jordbrukarna, som tillhöra de svenska lantmännens riksförbund, hade de haft reda på detta förhållande. Detta sistnämnda förbund står såsom ägare till en av landets största kvarnar, nämligen Malmö stora valskvarn, som är en av de största uppköparna i Skåne, och såvitt jag har mig bekant äger det även Falkenbergs valskvarn i Halland.

Det säges vidare i reservationen, att man i så fall skulle haft större garantier för att köpmannaskickligheten inom landet kunnat fullkomligt utnyttjas vid importen och att jordbrukaresammanslutningarnas handelsverksamhet hade främjats. Jag tror dock, att man kan våga påstå, att vad beträffar köpmannaskickligheten finns den nog representerad i så hög grad, som man kan tänka sig, inom den förening, som nu har blivit bildad.

Jag tror sålunda, att dessa anmärkningar icke ha något större fog för sig. Vill man komma ifrån statsdriften, vilket ju reservanterna också ha förordat, och komma över till normala förhållanden så fort som möjligt, kan jag icke finna någon annan väg att gå än den som föreligger i den kungl. propositionen, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt.

Ang. glidande
tullsats för
vissa slag av
spannmål
m. m.

Föredrogs ånyo första särskilda utskottets utlåtande nr 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående glidande tullsats för vissa slag av spannmål m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

I proposition nr 2, vilken hänvisats till första särskilda utskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt statsrådsprotokoll över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels besluta,

att vid införsel till riket under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922 av vete, råg eller korn skulle erläggas en tullsats motsvarande halva skillnaden mellan å ena sidan det på sätt efteråt sades bestämda inhemska normalpriset för vete efter avdrag av 5 procent å samma pris och å andra sidan det i enlighet med i det följande meddelade bestämmelser för den tid, då införseln skedde, beräknade importpriset för vete, dock att, där denna skillnad ej uppginge till minst en

krona för 100 kilogram, tull icke skulle för varan utgå samt att tullen icke finge i något fall överstiga 3 kronor 70 öre för 100 kilogram; samt

att vid införsel till riket under samma tid av mjöl eller gryn av vete, råg eller korn samt vid införsel av malt eller av till tulltaxans rubrik 149 hänförligt bröd skulle erläggas en tullsats, som med 75 procent överstege den för omalet vete samtidigt gällande tullsats, skolande nu ifrågavarande tullsats uttryckas i jämnt femtal öre och vid behov avrundas till närmast högre femtal;

dels besluta, att förenämnda inhemska normalpris för vete skulle för ett år i sänder av den ifrågavarande tiden uträknas av lantbruksstyrelsen i enlighet med de grunder, som funnes angivna i den vid statsrådsprotokollet fogade bilagan nr 1;

dels besluta, att förut omförmälda importpris skulle för perioder av tre månader, räknade från och med den 1 juni 1920, beräknas av kommerskollegium och avse medelpriset å utländskt vete fritt banvagn i svensk importhamn;

dels medgiva, att Kungl. Maj:t finge äga utfärda de närmare bestämmelser angående beräkandet av omförmälda normalpris samt förenämnda importpris, som kunde finnas erforderliga;

dels fastställa ändrad lydelse av vissa rubriker i tulltaxan i enlighet med vid statsrådsprotokollet såsom bilaga nr 2 fogat förslag, att tillämpas under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922;

dels ock godkänna det vid statsrådsprotokollet såsom bilaga nr 3 fogade förslag till ändrad lydelse av § 13 mom. 3 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor, att tillämpas under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922.

Till utskottet hade jämväl överlämnats nio i anledning av propositionen väckta motioner.

I likalydande motioner, I: 1 av herr *Aaby Ericsson m. fl.* och II: 2 av herr *Magnusson i Tumhult m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen behagade

dels besluta,

att vid införsel till riket under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922 av vete, råg eller korn skulle erläggas en tullsats motsvarande skillnaden mellan å ena sidan det på sätt efteråt sades bestämda inhemska normalpriset för vete och å andra sidan det i enlighet med i det följande meddelade bestämmelser för den tid, då införseln skedde beräknade importpriset för vete, samt

att vid införsel till riket under samma tid av mjöl eller gryn av vete, råg eller korn samt vid införsel av malt eller av till tulltaxans rubrik 149 hänförligt bröd skulle erläggas en tullsats, som med 75 procent överstege den för omalet vete samtidigt gällande tullsats, skolande nu ifrågavarande tullsats uttryckas i jämnt femtal öre och vid behov avrundas till närmast högre femtal;

dels besluta, att förenämnda inhemska normalpris för vete skulle för ett år i sänder av den ifrågavarande tiden uträknas av lantbruks-

*Ang. glidande
tullsats för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

styrelsen i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som funnes angivna i den vid stadsrådsprotokollet fogade bidagan nr 1;

dels besluta, att omförmälda importpris skulle för perioder av tre månader, räknade från och med den 1 juni 1920, beräknas av kommerskollegium och avse medelpriset å utländskt vete fritt banvagn i svensk importhamn;

dels medgiva, att Kungl. Maj:t finge utfärda de närmare bestämmelser angående beräkandet av omförmälda normalpris samt förenämnda importpris, som kunde finnas erforderliga;

dels fastställa ändrad lydelse av vissa rubriker i tulltaxan i enlighet med vid statsrådsprotokollet såsom bilaga nr 2 fogat förslag, att tillämpas under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922, dock med de ändringar, som betingades av motionärernas i det föregående gjorda yrkanden;

dels ock godkänna det vid statsrådsprotokollet såsom bilaga nr 3 fogade förslag till ändrad lydelse av § 13 mom. 3 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor, att tillämpas under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922.

I likalydande motioner, I: 2 av herr *Wohlin* m. fl. och II: 6 av herr *Olsson* i Kullenbergstorp m. fl., hade yrkats, att riksdagen måtte besluta,

att den i Kungl. Maj:ts proposition nr 2 till innevarande riksdag angående glidande tullsatser för vissa slag av spannmål m. m., första momentet och första stycket, upptagna bestämmelsen om att tullen å vete, råg och korn vid införsel till riket under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922 icke finge i något fall överstiga 3 kronor 70 öre för 100 kilogram måtte utgå;

att den i samma moment och stycke av sagda proposition upptagna bestämmelsen om att å det på visst sätt bestämda inhemska normalpriset för vete skulle vid tullberäkningen göras avdrag av 5 procent å samma pris måtte utgå;

att vid införsel till riket under tiden 1 juni 1920—31 maj 1921 av vete, råg eller korn skulle erläggas en tullsats motsvarande halva skillnaden, samt att vid införsel till riket under tiden 1 juni 1921—31 maj 1922 av samma spannmålsslag skulle erläggas en tullsats motsvarande tre fjärdedelar av skillnaden mellan å ena sidan det på sätt i propositionen sades bestämda inhemska normalpriset för vete och å andra sidan det i enlighet med darsammastädes meddelade bestämmelser för en tid, då införsel skedde beräknade importpriset för vete, dock att, där denna skillnad ej upginge till minst en krona för 100 kilogram, tull icke skulle för varan utgå.

I även likalydande motioner, I: 3 av herr *Ivar Pettersson* m. fl. och II: 5 av herr *Nilsson* i Vibberbo m. fl. hade föreslagits, att riksdagen, under uttalande att det oavvisliga behovet av åtgärder till varuprisens nedbringande krävde även ett försök härtill i fråga om brödsäden, och under förutsättning att Kungl. Maj:t i god tid före 1 juni 1922 framlade till riksdagens prövning förslag angående sättet för den inhemska brödsädsodlingens fulla säkerställande såsom lönan-

de näring, ville bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 2 med den ändring, att

dels den föreslagna glidande tullsatsen under tiden 1 juni 1920—31 maj 1921 å vete, råg och korn komme att motsvara halva skillnaden mellan det beräknade inhemska normalpriset, utan ifrågasatt avdrag av 5 procent, och det beräknade importpriset för vete, oavsett om denna skillnad ej uppginge till 1 krona eller tullen skulle överstiga kronor 3,70 för 100 kilogram,

dels samma tullsats under tiden 1 juni 1921—31 maj 1922 skulle motsvara tre fjärdedelar av sagda skillnad.

Herr *Olsson* i Kollungeröd hade i motion II:1 hemställt, att riksdagen täcktes besluta en tullsats å importerad spannmål, mjöl och gryn m. m. i enlighet med den kungl. propositionen, men att den bestämmelsen »samt att tullen icke må i något fall överstiga 3 kronor 70 öre för 100 kilogram» måtte ur lagförslaget utgå.

Vidare hade herrar *Hage* och *Månsson* i Hagaström i motion II:7 yrkat, att riksdagen måtte avslå proposition nr 2 med förslag till glidande tullsats för vissa slag av spannmål.

Slutligen hade i motion II:8 herr *Sköld* hemställt, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition nr 2.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande, i anslutning till vad däri anförts, hemställt, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 2 och med avslag å de i ämnet väckta motionerna, I:1 av herr *Eriesson*, *Aaby*, m. fl., I:2 av herr *Wohlin* m. fl., I:3 av herr *Pettersson*, *Ivar*, m. fl., II:1 av herr *Olsson* i Kollungeröd, II:2 av herr *Magnusson* i Tumhult m. fl., II:5 av herr *Nilsson* i Vibberbo m. fl., II:6 av herr *Olsson* i Kullenbergs-torp m. fl., II:7 av herrar *Hage* och *Månsson* i Hagaström samt II:8 av herr *Sköld*,

dels besluta,

att vid införsel till riket under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922 av vete, råg eller korn skulle där det i enlighet med nedan meddelade bestämmelser för den tid, då införseln skedde, beräknade importpriset för vete med en krona eller mera för 100 kilogram understege det på sätt nedan sägs bestämda inhemska normalpriset för vete efter avdrag av 5 procent å samma pris (*grundpriset*), utgå tull; och skulle tullen motsvara halva skillnaden mellan nämnda grundpris och importpris, dock att tullen icke finge i något fall överstiga 3 kronor 70 öre för 100 kilogram; samt

att vid införsel till riket under samma tid av mjöl eller gryn av vete, råg eller korn samt vid införsel av malt eller av till tulltaxan rubrik 149 hänförligt bröd skulle erläggas en tullsats, som med 75 procent överstege den för omalet vete samtidigt gällande tullsats. skolande nu ifrågavarande tullsats uttryckas i jämnt femtal öre och vid behov avrundas till närmast högre femtal;

Ang. glidande
tullsats för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

Ang. glömda
tullsats för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

dels besluta, att förenämnda inhemska normalpris för vete skulle för ett år i sänder av den ifrågavarande tiden uträknas av lantbruksstyrelsen i enlighet med de grunder, som funnes angivna i den vid statsrådsprotokollet fogade bilagan nr 1;

dels besluta, att omförmälda importpris skulle för perioder av tre månader, räknade från och med den 1 juni 1920, beräknas av kommerskollegium och avse medelpriset å utländskt vete fritt banvagn i svensk importhamn;

dels medgiva, att Kungl. Maj:t finge äga utfärda de närmare bestämmelser angående beräkandet av omförmälda normalpris samt förenämnda importpris, som kunde finnas erforderliga;

dels fastställa ändrad lydelse av vissa rubriker i tulltaxan i enlighet med vid utlåtandet såsom bilaga fogat förslag, att tillämpas under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922;

dels ock godkänna vid statsrådsprotokollet såsom bilaga nr 3 fogat förslag till ändrad lydelse av § 13 mom. 3 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor, att tillämpas under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922.

Reservationer hade avgivits av, utom annan:

1:o herr *Johan Nilsson* i Skottlandshus, greve *Wachtmeister*, samt herrar *Barthelson*, *Nilsson* i Bonarp, *Lithander* och *Magnusson* i Skövde, vilka på anförda skäl ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

dels besluta,

att vid införsel till riket under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922 av vete, råg eller korn skulle, där det i enlighet med nedan meddelade bestämmelser för den tid, då införseln skedde, beräknade importpriset för vete med en krona eller mera för 100 kilogram understege det på sätt nedan sägs bestämda inhemska normalpriset för vete, utgå tull; och skulle tullen motsvara halva skillnaden mellan nämnda normalpris och importpris; samt

att vid införsel till riket under samma tid av mjöl eller gryn av vete, råg eller korn, samt vid införsel av malt eller av till tulltaxans rubrik 149 hänförligt bröd skulle erläggas en tullsats, som med 75 procent överstege den för omalet vete samtidigt gällande tullsats, skolande nu ifrågavarande tullsats uttryckas i jämnt femtal öre och vid behov avrundas till närmast högre femtal,

dels besluta, att förenämnda inhemska normalpris för vete skulle för ett år i sänder av den ifrågavarande tiden uträknas av lantbruksstyrelsen i enlighet med de grunder, som funnes angivna i den vid statsrådsprotokollet fogade bilagan nr 1;

dels besluta, att omförmälda importpris skulle för perioder av tre månader, räknade från och med den 1 juni 1920, beräknas av kommerskollegium och avse medelpriset å utländskt vete fritt banvagn i svensk importhamn;

dels medgiva, att Kungl. Maj:t finge äga utfärda de närmare be-

stämmelser angående beräkandet av omförmälda normalpris samt förenämnda importpris, som kunde finnas erforderliga;

dels fastställa ändrad lydelse av vissa rubriker i tulltaxan i enlighet med vid statsrådsprotokollet såsom bilaga nr 2 fogat förslag, att tillämpas under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922, dock med iakttagande att rubriken 74 a erhöle följande avfattning:

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

»Spannmål:

omalen:

74 a råg, vete och korn: tull utgår, där vederbörligen fastställt importpris för vete med en krona eller mera för 100 kilogram understiger fastställt inhemskt normalpris för sådan vara, och tullsatsen utgör ett av Konungen för fasta tremånadersintervaller angivet belopp, motsvarande halva skillnaden mellan nämnda normalpris och importpris»;

dels ock godkänna det vid statsrådsprotokollet såsom bilaga nr 3 fogade förslag till ändrad lydelse av § 13 mom. 3 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor, att tillämpas under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922.

2:o herrar *Wohlin, Ivar Pettersson och Olsson* i Kullenbergs-
torp, vilka anført:

»Med åberopande av innehållet i våra i ämnet väckta motioner och då däri framhållna skäl och synpunkter icke blivit under utskottets behandling av ärendet eller i utskottets yttrande vederlagda, få vi härmed reservera oss mot utskottets förslag i nedan angivna punkter samt hemställa, att riksdagen måtte, med avslag å första momentets första stycke samt näst sista momentet av Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 2,

dels besluta, att förnämnda stycke av propositionen måtte erhålla följande lydelse: 'att vid införsel till riket under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922 av vete, råg eller korn skall, där det i enlighet med nedan meddelade bestämmelser för den tid, då införseln sker, beräknade importpriset för vete med en krona eller mera för 100 kilogram understiger det på sätt nedan sägs bestämda inhemska normalpriset för vete, utgå tull; och skall tullen under tiden 1 juni 1920—31 maj 1921 motsvara halva skillnaden samt under tiden 1 juni 1921—31 maj 1922 tre fjärdedelar av skillnaden mellan nämnda normalpris och importpris';

dels fastställa ändrad lydelse av vissa rubriker i tulltaxan i enlighet med vid statsrådsprotokollet såsom bilaga 2 fogat förslag, att tillämpas under tiden 1 juni 1920—31 maj 1922, dock med iakttagande, att rubriken 74 a erhåller följande avfattning:

'Spannmål:

omalen:

74 a råg, vete och korn: tull utgår, där vederbörligen fastställt importpris för vete med en krona eller mera för 100 kilogram understiger fastställt inhemskt normalpris för sådan vara, och tullsatsen utgör ett av Konungen för fasta tremånadersintervaller angivet

Första kammarens protokoll vid urtima riksdagen 1919. Nr 3. 2

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

belopp, motsvarande under tiden 1 juni 1920—31 maj 1921 halva skillnaden och under tiden 1 juni 1921—31 maj 1922 tre fjärdedelar av skillnaden mellan nämnda normalpris och importpris.»

3:o herrar *C. E. Svensson, Örne, Källman, Nilsson* i Tånga, *Bärg, Waldén, Wigforss* och *Norling*, som anförde:

»Vårt ställningstagande till Kungl. Maj:ts förevarande förslag innebär givetvis icke något som helst frångående av vår principiella övertygelse om tullsystemets skadliga verkningar, utan har uteslutande dikterats av de praktiska hänsyn, som den föreliggande situationen nödgat oss att anlägga i vårt arbete på att skydda de breda konsumerande samhällslagren mot risken av ännu tyngre bördor.»

Herr Nilsson, Johan, i Skottlandshus: Herr greve och talman, mina herrar! Som kammaren torde finna har utskottet i alla väsentliga delar tillstyrkt den kungl. propositionen angående glidande tullar för vissa slag av spannmål. Den kungl. propositionen stöder sig i huvudsak på de av jordbruksministern tillkallade sakkunnigas förslag. Dock finnes ju från detta förslag en betydlig avvikelse, som Kungl. Maj:t har vidtagit, innan Kungl. Maj:t framlagt detta förslag för riksdagen. De tillkallade sakkunniga bestodo ju av riksdagsmän från olika politiska partier och dessutom av personer, som under kristiden synnerligen kraftigt och aktivt deltagit i folkförsörjningsproblemet. Det resultat dessa sakkunniga kommit till skulle jag tillåta mig sammanfatta på det sätt, att man först och främst konstaterat, att den brödsädsodling man hade före kristidens början var någorlunda tillräcklig för att landet skulle vid en eventuell avstängning kunna sig själv försörja, d. v. s. med tillhjälp av alla möjliga försiktighetsåtgärder såsom ransonering, utdrysning vid förmalning och även i någon mån med tillhjälp av vårsäd skulle man, med den odling man hade före kristiden, nödtorftig kunna draga sig fram. Man kom vidare till det resultatet att, huru än förhållandena skulle gestalta sig för framtiden, man borde sörja för att den sädesodling, som man hade vid kristidens utbrott, skulle även i fortsättningen kunna upprätthållas. Man tänkte sig då vilka åtgärder borde vidtagas för att trygga denna odling för den närmaste framtiden. Vid diskussionen om detta kom man snart till en enhetlig uppfattning därom, att ett fortsättande av de nuvarande minimiprisen måste anses vara oframkomligt och olämpligt. Men däremot kom man också till en tämligen enhällig uppfattning därom, att det nuvarande tullskyddet, som visserligen för tillfället suspenderats, dock i hög grad bidragit till att brödsädsodlingen stod på den för vårt land — vågar jag säga — lyckliga nivå, som den hade vid kristidens början, då genom de något högre prisen, tack vare tullskyddet, spannmålsodlingen kommit till den utveckling, som den faktiskt gjort. Att emellertid nu få tillbaka den fasta tullen har visat sig omöjligt, och i varje fall skulle man icke egentligen våga nästa, att med nuvarande fall på neningvärdet detta vore tillräckligt, och att vid detta tillfälle få fram högre tullar måste anses

omöjligt, när man känner till den politiska ställningen inom riksdagen. I varje fall måste man erkänna, att utgångspunkten för att kunna åsätta fasta tullar just nu måste vara fömligen lös, så länge förhållandena befinnas så pass flytande som de nu kunna sägas vara. Tydligt är emellertid att, om produktionen för framtiden skall kunna upprätthållas, så att landet i det hånseende vi nu tala om, blir fullt säkerställt, man icke kan nöja sig med ett sådant förslag som det nu framlagda, utan man måste då till fullo instämna i det förslag som är framställt i den av herr Aaby Ericsson m. fl. väckta motionen att, om en näring skall ekonomiskt kunna bestå, måste den också hava det skydd som erfordras för att vid vissa tillfällen kunna stå emot en tillfällig konkurrens utifrån.

Nu kan man fråga sig, varför de sakkunniga framkommit med förslag dels om dessa glidande tullsatser och dels om att jordbruket skulle bära hälften av förlusten av odlingen under de närmaste två åren. Jag måste erkänna, att det icke var med någon vidare entusiasm jag gick med på detta förslag. Men när det gällde att komma fram med någonting, som man hade anledning tro kunna vinna Kungl. Maj:ts och riksdagens bifall, fick man vid detta liksom vid så många andra tillfällen i någon mån jämka på sin egen uppfattning. Och jag för min del trodde att, då representanterna för jordbruksnäringen gjorde så pass stora medgivanden som de gjorde, skulle icke Kungl. Maj:t finna anledning till ytterligare prutningar beträffande jordbruksnäringens intressen i fråga om detta förslag. Man hade ju också vid det tillfälle, då förslaget utarbetades och framlades inför Kungl. Maj:t, en känsla av att man befann sig på toppen av prisläget och att prisen inom jordbruksnäringen liksom i andra näringar skulle visa en fallande tendens efter fredsslutet. Men så som det nu gestaltat sig ter det sig väl alldeles tvärt om. Omkostnaderna synas stiga, i stället för att man trodde att de skulle falla. Och för min del ansåg jag, att jordbruksnäringen borde visa sin goda vilja att söka tillmötesgå och bära de eventuella förlusterna under övergångsåren genom att endast begära halvt tullskydd. Jordbruksnäringen skulle visa sin goda vilja att bidra till prisnivåns sänkning så att man kom tillbaka till normala förhållanden så snart som möjligt; och detta gjorde vi i förhoppning att andra näringar, andra samhällsgrupper skulle visa sig lika intresserade för denna fråga. Jordbruksministern och Kungl. Maj:t hava emellertid gjort en stor avvikelse från de sakkunnigas förslag, bestående däri att tullen skulle begränsas till 3.70. Det synes mig att, om man vill säkerställa sädesodlingen, denna begränsning är synnerligen farlig, och jag tror att, om situationen under den närmaste tiden blir kritisk, det är ganska stort ansvar man åtagit sig, då man icke velat i möjligaste mån bidra till sädesodlingens säkerställande. Och vidare kan det synas mig vara förenat med rättvisa, såsom prisläget ter sig för närvarande, att jordbrukarna borde få åtniuta högre pris än det fastställda minimipriset; och det kan hända, att förhållandena under den närmaste tiden komma att gestalta sig så, att prisläget på den utländska marknaden blir sådant, att man får högre priser där än

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

vad produktionskostnaderna gå till här hemma. Det är att befara, att statsmakterna då, liksom nu är förhållandet, komma att begränsa prisläget genom maximipris eller inrättande av spannmålsmonopol, så att jordbrukarna icke komma i tillfälle att kunna utnyttja dessa vinstmöjligheter. Om man handlar på detta sätt vid dessa tillfällen, må det väl synas vara rättvist att, då större förlust kan befaras, statsmakterna också träda stödjande emellan. Man bör icke ställa så för jordbrukarna, att det enda säkra för dem är risker och förluster. Om man vill entusiasmera för ett intresserat arbete, bör man också giva tillfälle till vinstmöjligheter.

I den reservation jag för min del jämte flera ledamöter avgivit finnes utöver vad de sakkunniga föreslagit, ett yrkande att de 5 %, som skulle avdragas från normalpriset enligt prissättningen, skulle bortfalla. Det kan synas egendomligt att, då jag bland de sakkunniga varit med om att avdraga dessa 5 %, jag nu gått från min tidigare ståndpunkt. Men jag vill erinra om, att detta fem procents avdrag tillkom därför, att man hade den uppfattningen, att man skulle gå fallande pris till mötes. Men då så icke blev förhållandet, har jag ansett det vara min fulla rätt att yrka, att dessa 5 % icke skulle avdragas.

Jag tillåter mig därför med anledning av vad jag yttrat yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av mig tillsammans med åtskilliga andra ledamöter av riksdagens båda kamrar avgivna reservationen.

Herr Wohlin: Herr talman, mina herrar! En ärad representant på Stockholmsbanken för det socialdemokratiska partiet yttrade under remissdebatten, att han betraktade bönderna som den svenska befolkningens »kärna». Detta erkännande skall antecknas med tillfredsställelse som ett tecken på att här och var även inom industriarbetardemokratien insikten vaknar om vår bondebefolknings stora betydelse i samhället. Vi vilja blott hoppas, att denna insikt måtte vinna allmänna utbredning och att industriarbetarens inrotade misstro mot jordbrukarna och deras synpunkter så småningom måtte skingras.

Förstår man vad jordbrukaren betyder för vårt land, så bör det vara så mycket lättare att förstå vad hans produktiva arbete betyder. Detta arbete frambringar ju allas vårt dagliga bröd. Ett livskraftigt jordbruk är och förblir grundbetingelsen för hela vårt lands välfärd. Av utomordentlig betydelse för framtiden är även, att den inhemska jordbruksproduktionen hålles uppe i en sådan omfattning, att svenska folket nödortfört kan försörja sig självt. Hela nationen vinner därmed denna ovärderliga trygghetskänsla, utan vilken vi icke kunna arbeta lugnt i våra olika yrken och försvara vår rätt mot obehöriga utländska anspråk. Det finnes en åskådning, som gripit vida omkring sig och som i »billig mat» och forcerat uppdrivna exportindustrier ser vägen för vår framtida ekonomiska politik. Huru konjunkturen än gestalta sig, menar man på dessa håll, får det svenska jordbruket reda sig hur det kan. Med

vete från Australien och kött från Argentina och bananer och sådant föda vi våra arbetare, och genom att exportera våra naturrikedomer och alstren därav draga vi guldfloden in i landet. Skenbart kan denna politik synas ha slagit väl ut i det land, som nu står som en av världens herrar. Men i själva verket rör sig i Storbritannien, även efter segern, en utbredd oro över örikets beroende för sitt dagliga underhåll av transoceanska länder. I det stora betänkande, som framlades i följd av Agricultural Policy Sub-Committee of the Reconstruction committee, utvecklas ett storartat program för Englands omdaning till en bondestat med möjlighet att föda sig självt. Och oberoende av partiståndpunkter hava på senaste tiden talrika stämmor höjts i den engelska pressen till förmån för ett sådant ekonomiskt och socialt rekonstruktionsprogram i jordbrukskonservativ anda. När så är fallet i detta mäktiga land med dess väldiga resurser och marina skyddsmedel, huru kan man då försvara idéerna om att omstöpa våra små skandinaviska bondestater till maktlösa skuggbilder, icke av det England som kommer, utan av det England, som går?

Dessa anmärkningar hava framkallats av den anda, som uppbar departementschefens uttalande i motiveringen för Kungl. Maj:ts föreliggande proposition. Det förhåller sig visserligen icke så, att den nuvarande högste representanten för vårt lands jordbruk direkt gör sig till tolk för den ekonomiska framtidspolitik, från vilken jag här velat taga avstånd. Därtill är hans intresse och känsla för vårt jordbruk sedan gammalt allt för starkt och levande. Men departementschefen har omsorgsfullt undvikit att klart och öppet säga ut sin mening om riktlinjerna för vår brödsädsolitik under tiden efter de s. k. övergångsåren. Därtill kommer ytterligare, såsom framhålles i den av representanterna för Jordbrukarnas riksförbund framburna motionen, att departementschefen genom åtskilliga svävande uttryckssätt lämnat allehanda tolkningsmöjligheter öppna, rörande hans verkliga uppfattning om vår jordbrukspolitik i framtiden. »Det får ej förbises» — anför han på ett ställe — »att det med hänsyn till folkförsörjningen *kan* bli av synnerlig vikt, att brödsädsodlingen uppehålles åtminstone i den omfattning denna odling hade före kriget». — »Att *under denna övergångstid* i allt för hög grad lita till den utländska importen och åsidosätta främjandet av den inhemska produktionen kan jag icke anse tillrådligt.» Varför icke säga ifrån, att det *även efter övergångsårens slut* är otillrådligt att i allt för hög grad lita till den utländska importen och i allt för hög grad åsidosätta främjandet av den inhemska produktionen? De sakkunnigas utgångspunkt, att brödsädsodlingen under övergångstiden borde beredas ungefär samma förutsättningar, som den ägde under årtiondet närmast före krigets utbrott, förklarar sig departementschefen anse vara »ett synnerligen väl funnet grepp på frågan». Tullens syfte, yttrar han därefter, är att »återställa läget till vad det var under sagda tioårsperiod». Därmed trodde man, att det vore sagt, som skulle sägas. Men nej, det tillfogas omedelbart: »Naturligtvis kan man vid tullsatsens bestämmande göra sagda återstäl-

Ang. glidande
tullsats för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Fort.s)

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

lande mer eller mindre fullständigt.» Och mycket riktigt, återställdandet har också gjorts mindre fullständigt.

Det bör betonas, att dessa erinringar mot innehållet i den kungl. propositionen icke kunna bemötas med invändningen, att departementschefen velat stå obunden till frågan om fortsatt tullskydd för jordbruket efter övergångsårens slut. Det är mycket väl möjligt att träda i bräsch för en självförsörjningspolitik i avseende å vår folknäring, utan att fördenskull binda sig i fråga om protektionism eller frihandel. Förutom tullpolitiken finnas andra områden av vår ekonomiska politik, där åtgärder, som vidtagas, starkt inverka på jordbrukets utveckling och jämväl på sädesodlingens vidmakthållande. Det kan t. ex. erinras om att den lösning, som den kommunala beskattningsfrågan får, i väsentlig mån kommer att påverka jordbruket i vårt land. Förslaget om 8-timmarsarbetsdag inom industrien skall, om det upphöjes till lag, avsevärt öka bortströmningen av arbetskraft från den redan förut av kronisk arbetsbrist lidande landsbygden och härigenom djupt ingripa i jordbrukets produktionsförhållanden. En jordpolitik, som syftar till att överföra större jordegendomar i smärre brukningsdelar, måste ofelbart leda till sädesodlingens tillbakagång. Man hade önskat ett uttalande, som låtit oss förstå att departementschefen i alla sådana frågor, som beröra jordbruket, är beredd att hävda den nationella självförsörjningens princip. Såsom positiva åtgärder för sädesodlingens vidmakthållande under trycka konjunkturen kunna vidare, förutom tullar, även andra medel komma i betraktande. Såsom mönster för ett klart och ändock i avseende å tullfrågan obundet jordbruksprogram kan man taga det, som uppställes av den nyss omnämnda engelska kommittén. »Vi hava den åsikten», heter det i dess betänkande, »att jordbrukets villkor måste göras så stabila, att av dess inkomst kan utgå en skälig lön för jordbruksarbetaren, en skälig ersättning och ränta till brukaren för hans kapital, energi och intellektuella arbete samt en skälig ränta till jordägaren för det i jorden vilande kapitalet, och vi anse, att en sådan stabilitet aldrig kan uppnås, så länge möjligheter föreligga, att jordbruksprodukternas pris gå tillbaka till prisläget under den före kriget rådande depressionsperioden.» »Vi äro icke bemyndigade» — säger kommittén vidare — »att behandla landets tullpolitik i allmänhet, men vi anse oss hava rätt uttala vår uppfattning, att om staten av allmänna politiska skäl antager en tulltariff å industriartiklar, så bör en däremot i höjd svarande tulltariff införas för jordbruksprodukter, varvid särskild uppmärksamhet bör fästas vid de mera intensiva jordbrukskulturerna.» »Vi vilja» — anföres det längre fram på tal om minimipris på vete och råg — »icke uttala oss om längden av den tid, varunder dessa garantier äro behöfliga, emedan det enligt vår uppfattning aldrig kan vara förenligt med den nationella säkerheten att, så länge krig äro möjliga, undandraga jordbruket den stabilitet i brödsädsprisen, som vi hava påyrkat.» Det bör tillfogas, att denna av mr Lloyd George nedsetta kommitté ingalunda var någon exklusiv agrarkommitté, utan hade en rätt allsidig sammansättning.

Det förefaller, som hade det icke skadat, om några sådana förståndiga ord och grundsatser, som de nu från England återgivna, hade kommit till uttryck i de svenska sakkunnigas betänkande och i den svenska jordbruksministerns uttalanden i föreliggande proposition. Det invändes måhända, att det i denna proposition icke varit rätta platsen att göra sådana uttalanden. Jo, om någonsin hade det här varit rätta platsen, då det gäller vår jordbrukspolitik i ett tidsläge som det närvarande, fullt av ekonomisk osäkerhet och politisk oberäknelighet. I varje fall hade det varit platsen och tidpunkten för den, som velat samla vår stora jordbruksbefolkning, och alla villrådiga inom andra samhällsklasser med förresten, kring ett fast och bärande nationalekonomiskt program. Men kanske är det sant, att det icke varit rätta platsen och tiden för en *politiker* i vara dagar, om det över huvud finnes någon plats och någon tidpunkt för en sådan att säga ut sin mening klart och öppet.

Efter dessa allmänna anmärkningar mot departementschefens uttalande övergår jag till att beröra de skyddsgarantier, som bjudas vårt lands brödsädsproducenter under de båda åren närmast efter minimiprisens upphörande och som motiveras av allas vår gemensamma önskan om brödsädstillgångens tryggnad under samma tid.

Många ord skola då icke offras till bemötande av dem, som förmena sådana garantier vara överflödiga. Dessas uppfattning bottnar i en bristfällig kännedom om lagarna för jordbrukets produktion. Jordbrukaren är en självständig, ekonomisk företagare, och om han med hänsyn till prisläget oberäknelighet finner risken av en viss odling allt för stor, så kan ingen makt i världen hindra honom från att inskränka denna odling. I all synnerhet gäller detta, då fråga är om en så kostsam jordbrukskultur som brödsädsproduktionen. Av två motionärer i andra kammaren liksom under utskottsbehandlingen av ärendet har gjorts gällande, att det höga vetepriiset på världsmarknaden »säkert kommer att hålla sig i många år framåt», och som grund härför åberopas den ödelagda jorden i vissa delar av Europa, den europeiska skördens storlek i förhållande till världsmarknadsskörden samt de höga transoceanska frakterna. Härtill är att svara, att antingen komma dessa tvärsäkra profeter att få orätt, och då äro garantier nu nödiga, eller också komma de att få rätt, men då äro garantier nu ändock nödiga, eftersom det här kommer an på att lugna jordbrukarnas oro, och jordbrukarna i Sverige ännu äro så halsstarriga, att de icke blint tro på herrar Hage och Fabian Månsson. Ingen vet för övrigt i dag, huru världsskördarna komma att slå ut 1920 och 1921, ingen kan spå, huru snart Europas jordbruk kommer att återhämta sig, och ingen vet något bestämt om fraktmarknadens utveckling. Osäkerheten i fråga om valutorna är även en faktor av största betydelse. Det är möjligt, att prisen komma att hålla sig uppe, det är också möjligt, att de komma att falla mer eller mindre starkt — som efter de napoleonska krigen — i vilket fall som helst måste brödsädsodlingen nu erhålla en tillfredsställande *riskförsäkring*. Utveckla sig förhållandena så, att försäkringssumman icke behöver uttagas, så kan ingen klok och förut-

Ang. glidande
tullsats för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

seende människa göra gällande, att försäkringen fördenskull var onödig, och försäkringsgivaren borde då så mycket mindre oroas sig.

Mot Kungl. Maj:ts val av glidullar som den mest praktiska anordningen under övergångsprovisoriet hava anmärkingar framställt. Det är riktigt, att svårigheter äro förenade med uppgörandet av ett tillfredsställande glidullsystem, och det är sant, att under en glidullperiod vissa möjligheter till handelsspekulationer kunna öppna sig. Tullar över huvud äro ingalunda fria från olägenheter, och deras avigsidor måste alltid vägas mot fördelarna. Men dessa glidullarnas brister hava icke den väsentliga betydelse, som en reservant inom utskottet förmenar, och då ingen av dem, som kritiserat glidullsprovisoriet, kunnat föreslå något bättre i stället, så saknas för oss, som anse skyddsgarantier nödvändiga, anledning närmare ingå på kritiken från detta håll.

Jag har i stället så mycket större skäl fästa mig vid det sätt, varpå glidullsprovisoriet föreslås anordnat enligt regeringspropositionen, sådan denna nu blivit av utskottsmajoriteten med den tänkbarast forfäga motivering oförändrad tillstyrkt.

Vad då angår sättet för de inhemska produktionskostnadernas beräkning, skall det här oförbehållsamt förklaras, att någon tillfredsställelse med den s. k. produktionskostnadsformeln finnes icke. Vida lyckligare hade varit, om produktionskostnaderna hade kunnat beräknas på direkt väg, såsom skedde vid produktionskommitténs kalkyler. Då vi emellertid avstått från yrkande härpå, har det först varit med hänsyn till den relativa ofullkomligheten hos det bokföringsmaterial, som står till förfogande för räntabilitetsberäkningar rörande vårt svenska jordbruk. Vi ha därtill förstått, att om ett sådant direkt beräkningssätt förordats, riksdagen skulle ha fått litet, om ens något inflytande på sättet för beräkningarnas utförande. Väljes alltså den indirekta vägen, såsom skett i den kungl. propositionen, är det emellertid oundvikligt, att kalkylen blir ännu mer approximativ än vid direkta beräkningar. Såsom varje statistiker förstår, öppnar sig ett ganska stort spelrum för allehanda anmärkingar mot de närmevärden, som fås fram genom formeln. Jag har beaktat den kritik, som av en motionär i andra kammaren liksom även under utskottsbehandlingen riktats mot formeln och finner det vara riktigt att materialet för beräkningen av medelpriset per mansdagsverke icke är fullt oantastligt och sättet för beräkningen av medelpriset per hästdagsverke icke fritt från anmärkingar. Jag anser emellertid, att bristerna i dessa båda punkter icke äro så stora, att formeln fördenskull bör förkastas. Såsom icke varande agronom vill jag ej ingå på tvistefrågan, huruvida ej antagandet, att blott en tredjedel av brödsädesarealen erhåller den såsom normal giva beräknade konstgödselmängden, är oriktigt och till jordbrukets nackdel, men bemärker dock, att många jordbrukare, för vilkas erfarenhet man måste hysa stort förtroende, gjorts gällande, att så är fallet. Ett klart och uppenbart fel i formeln emellertid, som departementschefen själv erkänner, är att ränteposten satts lika med en konstant, vilken konstant därtill gjorts beroende av en vis antagen medelskörd

per hektar. För det första har, som alla veta, penningvärdet å jordbruksfastigheter och inventarier sedan tiden före kriget undergått en stegring, som departementschefen betecknar som »högst väsentlig» och detta alldeles bortsett från de spekulationspris, som mängenstädes betalats. Att beräkna jordbruksproduktionens räntekostnader med utgångspunkt från jord- och inventariervärdena före kriget är därför ej endast, som i propositionen säges, *teoretiskt* oriktigt, det är även *praktiskt* felaktigt. Teoretiskt och praktiskt felaktigt är jämväl att vid omräkning av räntekostnadsbeloppet till kronor per deciton producerat vete utgå från en viss medelskörd, emedan värdet av en egendom och dess inventarier icke växlar med skördeutfallet från år till år utan fastmera, tämligen oberoende av sådana tillfälliga växlingar hos skörden, betingas av egendomens bördighet, hävd, läge o. s. v. Det bör i detta sammanhang, till undvikande av missförstånd, påpekas, att vad nu sagts självfallet icke innebär, att jag anser det höga jordvärdet vara en gynnsam företeelse och förordar åtgärder för dess stabiliserande. Jag har flerstädes i tal och skrift behandlat frågan om jordvärdet och t. o. m. betecknat dess onaturliga uppskrivande som en verklig sjukdom hos jordbruksnäringen. Man är emellertid inne på oriktig väg, när man tror sig motarbeta jordvärdets onaturliga uppstegring genom att avskära jordbrukaren möjlighet att förränta jord och inventarier, som han förvärvat till gängse marknadspris under de sist förflutna åren. En sådan åtgärd drabbar ej endast dem, som i spekulationssyfte och till spekulationspris förvärva egendomar med vilken kategori av jordägare vi icke hysa något som helst förbarmande — utan den träffar även alla rediga och duktiga jordbrukare, större som mindre, vilka under de gångna åren köpt gårdar till gängse pris i lojal avsikt att för framtiden bruka och bebo dem, vidare alla, som under dessa år genom arv övertagit sina födernehemman med förpliktelse att utlösa medarvingarna efter hemmanens taxeringsvärden eller marknadsvärden, samt slutligen större delen av vår stora och driftiga arrendatorsklass. I den mån det gäller inventariekapitalet drabbar åtgärden dessutom större delen av jordbrukareklassen över huvud, vilken nu efter krigsårens nödtvungna kreatursförsäljningar och höga materialkostnader går att uppbringa sina kreatursbesättningar till normal storlek och ersätta sina förslitna inventarier. Man skapar m. a. o. icke bot för det uppstegrade jordvärdets skadliga följder genom att man under nedåtgående konjunkturen gör en mängd dugliga jordbrukare urståndsatta att betala sina räntor.

Av dessa skäl har kunnat allvarligt ifrågasättas, om icke produktionskostnadsformeln bort ändras så, att ränteposten gjorts variabel och flyttats innanför parentes, varvid en ny konstant givetvis erhållits. Då man inom bondegrupperna avstått från uttryckligt yrkande härpå, har det — om jag är rätt underrättad — allenast varit på grund av den uppscendeväckande korta tidsfrist, som ställts till utskottets förfogande för sakens prövning samt omöjligheten att inom denna tid undersöka möjligheterna till att årligen införskaffa användbara siffror över saluvärdet av åkerjord i olika delar av lan-

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.*

(Forts.)

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

det samt värdet å jordbrukets inventariekapital. I det vi inlägga vår reservation mot den av regeringen föreslagna beräkningsmetoden på ifrågavarande punkt och i allmänhet vår reservation mot departementschefens tydliga strävan att vid produktionskostnadsformelns utarbetande i tvistiga punkter räkna så mycket som någonsin varit möjligt till sädesodlingens nackdel, hava vi nödgats acceptera formeln i det skick, den framlagts. Detta sker, såsom ock sakkunniga intygat i förvisning om att man vid direkta produktionskostnadsberäkningar skulle komma till högre produktionspris, än de som framgå ur formeln, och sålunda i medvetandet om att redan sättet för det inhemska normalprisets bestämmande gör glidtullsanordningen mindre effektiv som riks försäkring än vad i propositionen antagits. Däremot kunna vi under inga förhållanden godkänna det avdrag på samma pris av 5 procent, som enligt propositionen skall göras vid tullberäkningen. Jag är förvissad om att departementschefen för sig själv måste medge, att de av sakkunniga på våren anförda grunderna för detta avdrag numera förlorat så gott som all sin giltighet.

I de massmotioner, som väckts av representanter för lantmannas och borgarepartiet, kräves en glidtull lika med fulla skillnaden mellan produktionspris och importpris. Principiellt sett och i längden är det självfallet fullt riktigt, att jordbrukets produktionskostnader måste fullt täckas genom priset å produkterna, om odlingen skall kunna vidmakthållas, och ej heller departementschefen har kunnat invända något mot denna grundregel. Under de närmaste åren gör sig emellertid inom alla samhällsklasser ett stort behov gällande av en sänkning i den allmänna prisnivån. Ehuru en sådan sänkning i första rummet torde bero på möjligheten att minska stocken av utelöpande sedlar, lär ej kunna bestridas, att en ökning av den sammanlagda varumängden inom landet och jämväl prissänkningar å stora handelsartiklar i någon mån kunna bidraga därtill. Även om man, såsom inom bondeförbundsgruppen, anser sig ha grundade skäl för synnerlig skepsis i detta hänseende, har man dock ej velat undandraga sin medverkan vid försök till varuprisnivåns nedbringande genom prissänkning å brödsäden. Av dessa skäl hava representanterna för Jordbrukarnas riksförbund och Bondeförbundet från första stund förklarat sig vilja godtaga glidtullar, som icke täcka skillnaden mellan produktions- och importpris, och de hava efter noggrant övervägande stannat vid att föreslå, att glidtullen under det första övergångsåret måtte utgå med hälften och under det andra övergångsåret med $\frac{3}{4}$ av sagda skillnad. Vid detta yrkande fasthålla de även nu, enär den oförevillighet åt andra samhällslagers ekonomiska intressen, som därmed göres, synes dem gå till gränsen av vad jordbrukaren måste kräva såsom riskförsäkring, för att sädesodlingen ej skall gå tillbaka. Antag, att ett starkt prisfall inträffar på världsmarknaden: liksom jordbrukaren kan bära ett missväxtår, men icke två, utan att ekonomiskt gå under, så bör han kunna bära en större förlust det första året, därest garantierna mot förlust under det andra året bli något tryggare.

Antagligen skall häremot från konsumenthåll anföras, att samtliga högerrepresentanter inom utskottet gått med på halv täckning under båda åren. När så många framstående konservativa jordbrukare — säger man sig kanske på detta håll — anse ett dylikt ytterligare medgivande möjligt, så visar detta svagheten i bondegruppernas ståndpunkt. Härtill vill jag göra en anmärkning, som icke riktar sig mot den ärade medlem av högerpartiet, vilken nyss hade ordet, men mot detta parti i allmänhet och i synnerhet mot de medlemmar därav i båda kamrarna, vilkas namn återfinnas både under motionerna och under reservationen till utskottets utlåtande. Förtröendet till edert parti är inom stora lager av den svenska jordbruksbefolkningen och andra konservativt tänkande medborgarklasser sedan länge rubbat. Först uppställas fordringar och intagas ståndpunkter, som kunna synas riktiga från en sida sett, men som visa sig icke vara hållbara vid ett allsidigt bedömande av frågorna ur rikspolitiska synpunkter och med alla samhällsklassers väl för ögonen. När så insikten härom sent om sider vaknat, så faller man efter, men ej endast till den skäligen och rättvisa gränsen, utan vanligen ett större eller mindre stycke därunder, och offerar sålunda jämte de obefogade kraven även befogade önskemål och verkligt hållbara konservativa värden. Så skedde i författningsfrågan och med samma taktik fortsattes — som den föreliggande frågan visar — alltjämt. Jordbrukarna inom landet hava emellertid börjat begrunda denna metod, att, när det gäller jordbrukets och landets livsfrågor, *lova runt och hålla tunt* och de vilja efter måttet av sina krafter inom den nya bondedemokratien hävda en annan politik: att icke lova mera, än vad som med samhällssolidariteten som mål för ögonen är skäligt, men att sedan hålla vad de lovat.

Den största och oförsvärligaste bristen slutligen i det kungl. förslaget är den vidtagna maximibegränsningen av glidtullen till kr. 3.70. Det har i den av riksförbundets representanter framburna motionen framhållits, att hela glidtullsystemet genom denna bestämmelse till sin idé förfuskats, i det att glidtullen vid större differenser mellan normalpris och importpris ej blir annat än en *fastlåst tull*, som departementschefen själv utdömer, och att jordbruket just för de mest farliga prislägena fått den sämsta riskförsäkringen. Vi hava också påvisat, att det rådande tullsystemet genom denna maximering sönderbrytes, och att ett oriktigt utgångsläge till jordbrukets nackdel skapas, när revisionen av vårt tullsystem efter tull- och traktatkommitténs utredningar senare eventuellt kommer under omprövning. Medan den långa raden av fasta penningtullsatser för industriprodukter består oförändrad, utbytes den i gällande tulltaxa upptagna spannmålstullen mot en anordning, där jordbruket i en rad av prislägen endast får tillgodonjuta större eller mindre bråkdelar av densamma.

Under utskottsbehandlingen av frågan har häremot invänts, att den utländska konkurrens, som jordbruket har att vänta, icke är av den beskaffenhet, som industrien är utsatt för. Man har hänvisat till osannolikheten av en starkare konkurrens från de europeiska

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

länderna, pekat på det nuvarande läget på den amerikanska vete-
marknaden och erinrat om de höga transoceaniska frakterna. Uppen-
barligen kullkasta dock dessa invändningar på intet sätt vår argu-
mentering, ty de bygga ju endast på *förmodanden* rörande utveck-
lingen på den internationella spannmålsmarknadens område. Skälet
för glidullens införande är emellertid, att ingen vet något bestämt
om denna utveckling. En del industrier finnas, som redan nu äro
utsatta för en häftig konkurrens, särskilt från Amerika och England,
andra äro ännu ganska väl skyddade av sina gamla tullar. Därmed
må vara hur som helst, jordbrukets berättigade krav på likställdhet
med industrien påfordrar, att dess på sin tid erhållna tullskydd icke,
så länge industritullarna äro oförändrade, utbytes mot en anordning,
som i *alla avseenden* äro sämre för jordbruket än den fasta tullen av
kronor 3,70. Men glidullar med den av regeringen intagna maxi-
meringen äro i *alla avseenden* sämre för jordbruket än den gamla
tullen. Då jordbrukets utövare, i stället för den fasta tullens åter-
insättande i kraft, varit beredda godtaga glidullar, vilka vid mindre
prisdifferenser icke giva jordbruket lika mycket skydd som den gamla
tullen, så har det självfallet varit därför, att dessa glidullar hade
en liten fördel, nämligen att utgöra en något tryggare riskförsäkring
mot starka prisfall. Nu har regeringen tagit bort denna fördel, icke
gärna i första rummet av omsorg för konsumenterna, ty vid starka
prisfall få ju dessa även med obegränsad glidull den största pris-
sänkningen, utan tydligen främst som en politisk eftergift åt de
principiella frihandlarna.

Man förstår rätt väl, huru vi kommit i den nuvarande situationen.
Spannmålstullen suspenderades vid krigsutbrottet, men av
självklara praktiska skäl och ej som ett led i en planerad revision
av vårt tullsystem. Nu vilja anhängarna av den ekonomiska politi-
k, som jag inledningsvis karakteriserat som varande det Englands,
som går, passa på tillfället och åt suspensionsåtgärden beträffande
spannmålstullen förläna en vidsträcktare principiell betydelse i den
riktning, de önska. Och så förklara de: valet står nu mellan å ena
sidan ingen tull alls och å andra sidan den av regeringen erbjudna
beskurna tullen. Genom att falla efter för dessa krav har rege-
ringen ovedersägligen själv brutit med den princip, som den hävdar i
propositionen, och som även statsministern under remissdebatten i
denna kammare anmodade alla att ställa sig till efterrättelse: prin-
cipen, att icke något borde företagas, som föregriper en senare revi-
sion av tullsystemet i dess helhet och har någon prejudicerande ver-
kan beträffande vår framtida tullpolitik. Och det svenska jord-
brukets främste målsman, vilkens stora insatser för vårt jordbruks
utveckling förskaffat honom respekt inom de mest vidsträckta kret-
sar bland jordbrukets utövare och vänner i vårt land, har icke lyckats
bättre i sin visserligen svåra uppgift att hos socialdemokratien vinna
gehör för jordbrukets berättigade krav, än att han förordar en an-
ordning, som gynnar industriintresset på det legitima jordbruksin-
tressets bekostnad.

Det må vara tillåtet att tillfoga en allmänare deklaration. Den

nya samt ännu splittrade och oorganiserade jordbrukaredemokratien, som brutit fram med bonderörelsen, står nu i denna kammare för första gången ansikte mot ansikte med de gamla partierna. Var och en som ser bondeförbundarna och riksförbundarna måste känna med sig, att dessa icke äro några agrariska junkertyper från en numera gangen tid, utan strävsamma och enkla lantbrukare, som själva gå i arbetet, vartill kommer ett par akademiker, som förstått den djupa betydelsen av de svenska böndernas samlingsrörelse och som under genombrottstiden ställt sina dess värre alltför svaga krafter i denna rörelsens tjänst. Bondesamlingen är en folklig bottenrörelse, i somliga stycken konservativ och i andra radikal. Den vill icke förväxlas med något av de gamla partierna; dess riksdagsrepresentation vill endast samarbeta med dessa partier, i den mån de stödja bonderörelsens idéer. Det kan ena gången bli högerpartiet, andra gången likaväl det liberala partiet, ja min personliga uppfattning är, att tillfället till samarbete skola givas även med det socialdemokratiska partiet, churu, såvitt nu kan ses, knappast i större mån på det område, som innesluter de ekonomiska frågorna. I allt detta arbete vilja bonderörelsens representanter söka att med känsla för den stora betydelsen av fred mellan samhällsklasserna föra en politik i den inre nationella försonlighetens anda. Men de komma fördenskull aldrig, som det liberala partiet i föreliggande fall har gjort, att giva efter en tum på det svenska jordbrukets berättigade krav på *likställighet* med andra näringar. Och de komma därjämte att oförtröttat kämpa för att den svenska bondebefolkningen måtte få det inflytande på samhällsfrågornas avgörande, som betingas av denna befolknings storlek samt sunda och kloka syn på livet.

Här föreligger nu till avgörande en tullfråga, alltså en fråga av den art, som sedan årtionden splittrat svenska folket och även jordbruksbefolkningen inbördes. Den kan synas liten i förhållande till andra stora nationella frågor, men den är dock betydelsefull nog, då den inverkar på vårt folks självförsörjningsförmåga under några ovissa och brydsamma år. Jag önskar betona, att den ståndpunkt, vi måste intaga i denna tullfråga, icke får uppfattas som utslag av en ofolklig och klassegoistisk grundsyn och sålunda bringa bonderörelsen i skev dager. Så mycket mindre bör en sådan missupplåtning kunna göra sig gällande, som gränsen mellan protektionister och frihandlare alldeles icke, som mängen gör gällande, sammanfaller med gränsen mellan plutokrater och demokrater, ty frihandlare förefinnas inom alla samhällsklasser och partier och protektionister nog likaledes. I dagarna har jag för Vetenskapsakademiens årsbok författat en minnesruna över en av denna kammares förra talmän, statsrådet Pehr von Ehrenheim, en stor jorddrott och en man på samhällets höjder och desslikes en i allmänt politiskt hänseende mycket konservativ man. Han var under sin femtioåriga riksdagstid en lika hängiven anhängare av frihandelns idéer som exempelvis nu i riksdagen herr Fabian Månsson, och hans argument voro likartade, churu självfallet klädda i en mera vårdad yttre dräkt. Många av hans skarpaste motståndare voro smärre jordbrukare och andra smär-

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

re yrkesutövare i anspråkslös levnadsställning. Jag menar alltså, att den tullpolitiska upplättningen icke får stämpla dess bärare i allmänt politiskt avseende, och då jag nu, herr talman, tillåter mig yrka bifall till utskottets förslag med den av representeranter för jordbrukarnas riksförbund och bondeförbundet avgivna vid utskottsutlåtandet fogade reservationen med samma förslag, sker det i förhoppningen, att detta yrkande icke skall uppväcka några lidelser hos dem, som hava en motsatt åsikt, och att det icke skall komma att försvåra bondegruppernas samarbete i framtiden med partigr av annan åskådning, i den mån sådant samarbete är förenligt med bondeörelsens stora nationella syften.

Herr Svensson, Carl Emil: Den motivering, som har förebärts såväl i Kungl. Maj:ts proposition som av utskottet, går ut på att visa, att de föreslagna åtgärderna skulle vara ägnade att *befordra* brödsädesodlingen i vårt land. Jag hyser för min del den uppfattningen, att detta är att tillmäta det föreliggande förslaget en betydelse, som det i praktiken icke har. I det ekonomiska läge vari jordbruksnäringen befinner sig efter en lång följd av år av utpräglad högkonjunktur — som för dess vidkommande sannolikt även kommer att vara länge — får man lätteligen den uppfattningen, att jordbrukets ställning icke kommer att påverkas av åtgärder av den beskaffenhet som här föreslås, i varje fall icke i den utsträckning att det skulle ha någon nämnvärd betydelse för vår folkförsörjning. Med hänsyn till ineffektiviteten och det betydelselösa i dessa åtgärder och på grund av det utomordentliga intresset av att icke genom konstlade åtgärder eller genom åtgärder över huvud taget från statsmakternas sida lägga hinder i vägen för en sänkning av den nuvarande prisnivån, hade det enligt min uppfattning varit ur alla synpunkter läst, om suspenderingen av spannmålstullarna hade kunnat äga rum fram till den tidpunkt, då förhållandena stabiliserats och förutsättningar i övrigt kommit att föreligga för ett ståndpunktstagande till frågan om vår framtida handelspolitik överhuvud taget. Emellertid har ju Kungl. Maj:t i alla fall ansett sig böra för riksdagen framlägga detta förslag. Då måste om detsamma sägas, att det är relativt måttligt och väl avvägt, särskilt om man ser det mot bakgrunden av de om hänsynslös klassegoism vittnande krav, som framställts från vissa jordbrukaregrupper, och från vilket håll vi nyss hörde ett prov av en visserligen pompös men också skicklig dialektik. Jag säger, att Kungl. Maj:ts förslag i varje fall, sett mot bakgrunden av dessa krav, måste anses måttligt avvägt, och då det avser endast en kortare, bestämd tidsperiod, har jag och mina partikamrater i utskottet ansett oss icke böra vägra detta förslag vårt stöd. Därvid hava vi emellertid kraftigt betonat och jag vill här i kammaren ytterligare understryka, att vi med detta ställningstagande i frågan icke i någon mån gjort avkall på vår principiella uppfattning i tullfrågan. Vårt votum i föreliggande fråga är förestavat av praktiska hänsyn, då vi icke velat

ställa oss utanför avgörandet i frågan. Men detta votum Linder oss icke på något sätt för framtiden.

Med anförande av detta, herr talman, anhåller jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

Herr Re uterskiöld: Herr greve och talman, mina herrar! Kungl. Maj:ts av utskottets majoritet i huvudsak tillstyrka förslag har sin svåraste betänklighet i utrikespolitiskt avseende. Det framhålls i propositionen, att densamma avser en dubbel övergångstid, nämligen dels en övergångstid från dyrtid till mera normala prisförhållanden, dels en övergångstid till en ny tullordning. Men den avser också en övergångstid i ett tredje hänseende, nämligen utrikespolitiskt — det europeiska statssystemets omvandlingstid för att ej säga nydaningstid. Under denna måste vi bereda oss på att gång efter annan råka i de största vanskligheter och detta oavsett om vi inträda eller icke inträda i det planerade folkförbundet. Det är föga antagligt, att under de närmaste åren krigiska påtryckningsmedel skola användas; folkförbundet stadgar peka i första hand på ekonomiska sådana, på isolering och importens avskärande. Vilja vi bevara vårt lands fulla självbestämmanderätt, måste vi se till, att vi kunna uthärda dylika påfrestningar: endast om både vi och världen veta, att vi äga möjlighet att genomleva en dylik isolering, blir det något värde och någon kraft i vår frihet att själva reglera våra öden. Men härför är första villkoret, att vårt eget land förmår producera den brödsäd, som erfordras för minimibehovets täckande. Den kungliga propositionen vill nu låta brödsädsproduktionen gå tillbaka till den omfattning den hade före kriget, vilken under kristiden här visat sig vara faktiskt otillräcklig. På detta sätt berövar oss regeringen själva grunden för vår självbestämmandefrihet i nödsfall och binder därmed vårt land till beroende av främmande maktens vilja.

Uppenbarligen borde ett dylikt förslag kunna motiveras av något tungt vägande skäl, som gjorde, att nyssnämnda synpunkt måste ställas i efterhand. Förgäves söker man dock härefter i propositionen. Avklädes departementschefens yttrande alla omskrivande former, så kvarstår som enda skäl arbetarklassens intresse. Arbetarklassen *kräver* billigare priser, och arbetarklassen *tror*, att dessa vinnas genom brödsädsprisens sänkande; alltså måste dessa sänkas. Naturligtvis framställs saken icke så direkt, utan på sedvanligt sätt, som vi väl känna igen från kristiden, likställes arbetarintresset med konsumentintresset och iklädes därmed samhällsintressets mera prydliga dräkt. Men i verkligheten föreligger icke något allmänt konsumentintresse av denna beskaffenhet. Liksom arbetarnasushållning är en annan än den svenska medelklassens — den förra är inställd på kort sikt, den senare på lång sikt — så är medelklassens konsumentintresse främst riktat på, att varor skola finnas att få, på fortsatt trygghet för nödig tillgång å brödsäd alltså, under det att arbetarklassen mest ser på stunden och för stundens billiga pris offerar framtidens trygghet, dock med förbehåll att, om framtiden

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

verkligen medför nöd ånyo, då få kräva ökad produktion och rikare tillgång framför billiga pris. Kristiden har visat, att i nöden t. o. m. arbetarklassen föredrager varutillgång framför maximipris. Och arbetarklassen har långt bättre råd härtill än medelklassen. Ur allmän konsumentsynpunkt står sålunda fast, att fortsatt produktionstrygghet är ett starkare intresse än ögonblicklig prissänkning.

Om nu statsintresset och konsumentintresset i lika grad fordra ökad produktion och om, såsom allmänt erkännes, villkoret härför är, att brödsädsproduktionen, vilken är en näring, som ej får i likhet med andra nedläggas, om den ej bär sig, måste vara lönande, så synes mig vara ovedersägligt, att riks- och konsumentintressena här helt sammanfalla med lantmannaintresset. Lantmannaintresset är ett klassintresse, men blir i detta fall ett verkligt samhällsintresse och detta i vida högre grad än arbetarnas konsumentintresse, vilket är ett blott klassintresse. Statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet erkänner också det berättigade i lantmännens krav, men han väljar samtidigt till deras samhällssolidaritet och underkänner därmed deras klassintresse såsom tillika och främst självt ett verkligt samhällsintresse. På den vägen har också förr den splittring bland lantmännen, liksom i allmänhet bland den svenska medelklassen, ävågagragts, i kraft varav arbetarklassen kommit att härska. Arbetarklassen vet, att samhällssolidariteten börjar som klassolidaritet, men den kunskapen har Sveriges medelklass ännu inte hunnit tillägna sig. Tvärtom är det intet, som mera avskräcker den, än beskyllningen för klassegöism. Och dock kan den aldrig segra, aldrig gå fram till sina samhällsideals skydd och säkerställande, om den icke står solidarisk som klass, allra helst när dess klassintresse i grund och botten är identisk med samhällsintresset, såsom i nu föreliggande fall. Ja, strängt taget, är brödsädsproduktionens skydd icke ett lantmannaintresse i och för sig, utan ett rent statsintresse och konsumentintresse.

Allra helst skulle jag, med fäst avseende härå, yrka bifall till herr Aaby Ericssons motion. Men jag har å andra sidan ingen anledning att frångå vad jordbrukets särskilda representanter för sin del föreslagit och medgivit. Även om jag ger herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet rätt däri, att inom riksdagen finnas andra lantmannarepresentanter än de, som höra till bonde- och riksförbunden, så måste dock tillika sägas, att dessa andra främst äro sina respektive partiets representanter, och att för dem parti-solidariteten går framför klassolidariteten, under det att bonde- och riksförbundens ombud direkt valts som lantmannaklassens representanter par préférence. Även om de denna riksdag icke äro så talrika, att de genom sitt antal mer än andra synas representera jordbruket, så dröjer det visserligen icke längre än till nästa val, innan detta yttre förhållande ändras. Jag anser mig därför böra i denna fråga yrka bifall till den reservation, som avgivits av herr Wohlin och herr Ivar Pettersson. Men jag kan icke alldeles bortse från en brist i denna reservation, nämligen den, att däri icke yrkats något

direkt uttalande av riksdagen rörande principen. Ett sådant finns dock i herr Ivar Petterssons motion, och jag hemställer därför att ett stycke ur dess kläm måtte inryckas i reservationen, så att riksdagen klart uttalar, att den samtycker till Kungl. Maj:ts förslag med vissa ändringar endast under förutsättning att Kungl. Maj:t i god tid före 1 juni 1922 framlägger förslag till fullt säkerställande av brödsädsodlingen såsom lönande näring. Däri ligger intet föregripande i tullfrågan, då sättet lämnas öppet, utan allenast ett förebyggande så vitt görligt av det nu önskade experimentets dåliga och farliga följder. Och då här är fråga allenast om en viss förutsättning, icke om ett villkor, så behöver Kungl. Maj:t ingalunda nu taga ställning till frågan. Genom ett dylikt uttalande ger riksdagen lantmannaintresset ett erkännande såsom fullt berättigat och följer därmed blott departementschefen.

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

Till sist ännu ett. Mot de Nannessoniska beräkningarna och formerna hava gjorts grava anmärkningar. Man måste överhuvud förundra sig, att uppdraget med dessa beräkningar lämnats åt en person, som under kristiden visat sig fullständigt ovederhäftig i sina beräkningar och knappast någon gång gått fri från en tillintetgörande kritik. Hans excellens statsministern yttrade i remissdebatten, om jag ej alldeles misstog mig, att felaktigheter i formeln icke vore av någon betydelse, därför att fråga endast vore om relationstal. Såvitt jag kan se, är detta dock icke riktigt, enär själva relations-talet blir oriktigt om och i den mån formeln är oriktig. Då det emellertid ej är möjligt för riksdagen att uppställa en annan formel, återstår att välja mellan full frihet för lantbruksstyrelsen att fixera normalpriset eller ett bindande av denna vid i huvudsak de nu föreslagna formelerna. För min del vill jag förorda det senare alternativet och i enlighet härmed yrka ändring i vederbörande del av utskottets kläm. Därmed vinnes möjlighet att råda bot under hand på de värsta felaktigheterna. Och därmed vinnes framför allt, att riksdagen icke får någon del i ansvaret för de bedrövliga Nannessoniska kalkylerna.

Ur riks- och samhällsintressets synpunkt, ur konsument-, lika mycket som ur producentsynpunkt ber jag alltså, herr vice talman, att få yrka bifall till utskottets förslag med de ändringar, som herr Wohlin reservation innehåller, och med de båda tillägg, vilka jag nyss framställt och motiverat.

Herr Örne: Herr vice talman, mina herrar! Det är mig absolut omöjligt att vid detta tillfälle ingå på något detaljerat bemötande av det omsorgsfullt utarbetade och mycket väl framförda agitationsanförande till förmån för den nya bondeorganisationen, som professor Wohlin här avlevererade. Jag skall ej heller ingå på den sista ärade talarens försök att i konkurrens med herr Wohlin starta en alldeles ny intresseorganisation, nämligen medelklassens. Jag fattade hans anförande såsom det första förebudet om en sådan organisation. Jag skall i stället söka hålla mig vid ett par av de

Första kammarens protokoll vid urtima riksdagen 1919. Nr 3. 3

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

rent ekonomiska synpunkter, som man kan anlägga på deras uppfattning, som här beklaga sig så djupt över att Kungl. Maj:t icke har gått med på en obegränsad glid-tull i fråga om brödsäd, en glid-tull, som enligt den sista ärade talaren, tydligen skulle utgöra hela skillnaden mellan det beräknade inhemska produktionspriset och importpriset.

De åsyftade representanterna hava här mycket starkt betonat, att jordbrukarna måste ha alla sina produktionskostnader täckta för att kunna producera. De hava byggt hela sin argumentering på denna utgångspunkt. För mig står det absolut självklart, att jordbruket måste ha sina produktionskostnader täckta för att kunna producera, liksom alla andra produktionsgrenar. I själva utgångspunkten är jag således fullkomligt ense med herr Wohlin och med åtskilliga av de motionärer, som i sina yttranden till och med gått längre än han, men jag kan inte annat än påpeka, vilket oerhört fel dessa jordbrukarnas representanter göra sig skyldiga till då de gå ut ifrån att produktionskostnaderna för jordbruket i motsats till alla andra näringar äro något en gång för alla bestämt, något som regleras av orubbliga faktorer, som man kan sätta in i en formel, vilken man sedan har att rätta sig efter, när staten skall bestämman sin politik. Det verkliga förhållandet är, att produktionskostnaderna inom jordbruket liksom inom industrien äro något i högsta grad växlande och föränderligt. Produktionskostnaden har en rent förunderlig förmåga att anpassa sig efter marknadsläget, och detta beror naturligtvis på den omständigheten, att produktionsfaktorerna i allra största utsträckning äro just funktioner av detta marknadsläge.

Vissserligen kan det — det förnekar jag inte — uppstå obehagliga ryckningar i maskineriet, då man övergår från ett prisläge till ett annat. Jag behöver endast hänvisa till de oerhörda förluster, som varuförmedlingen måste underkasta sig efter vapenstilleståndet. då t. ex. surrogatsåpa, som levererats av svenska företag och som var det enda, som fanns att tillgå, och därför ovillkorligen måste ligga i lager, sjönk från 4 kronor 50 öre till 40 öre per kilogram, och en liten tid senare icke ens mottogs mot betalning, ty det enda man kunde göra med den var att köra ut den och sänka den i sjön. Hur skulle emellertid svenska samhället se ut, om alla, som riskera att i en sådan övergångstid som denna få underkasta sig en tillfällig förlust, skulle fordra att få den förlusten fullt täckt av staten? Det ligger helt naturligt i det nuvarande ekonomiska systemet, att sådana risker måste bäras.

Nu borde verkligen de senaste händelserna i världen under krigsåren ha lärt alla grupper och icke minst jordbrukarna, att ingrepp av det av herr Wohlin och övriga förordade slaget i folkushållningen är av den mest betänkliga art. Ett nytt system för produktionen — så mycket ha vi lärt oss under denna tid — ett system, där den fria prisbildningen är avskaffad eller kan undvaras, kan endast långsamt växa fram och låter icke kommandera sig fram i ett ögonblick, och varje ingrepp i denna fria prisbildning av mera omfattande natur har principiellt samma följder som ett upphävan-

de av prisbildningen. Vad är det nu egentligen som herrarna begära? Jo, det är rent ut sagt, att jordbruket skall ställas utanför inflytande av den vanliga ekonomiska utvecklingen, utanför hela det system, som herrarna så ivrigt förordade på andra områden. En hel del av dem, som kommit med särskilda förslag, ha den uppfattningen, och i synnerhet den sista ärade talaren hade tydligen den uppfattningen — att alla prisfall inom jordbruket skulle kunna undvikas. Han ville, att jordbruket skulle »fullt säkerställas såsom lönande näring» genom statens ingripande, och det kan, såvitt jag förstår, icke betyda annat, än att staten alltid skall garantera jordbrukarna ett produktionspris, som framkommer i ett visst bestämt läge. Dessa krav innebära ekonomiskt sett ungefär desamma som perpetuum mobile på mekanikens område. Jag tror, att mänskligheten är att gratulera till att icke Moses på sin tid hade den ekonomiska uppfattningen och i sin lag fastställde, att produktionskostnader alltid skola täckas, ty då hade troligen den mänskliga produktionen aldrig kommit längre, än den befann sig på Moses tid. Lyckligtvis var Moses av en ras, som synes ha starkare sinne för de ekonomiska lagarna än vi svenskar i allmänhet.

Situationen i världen är nu faktiskt den, att en forcering av spannmålsodlingen kan komma att medföra de värsta konsekvenser för hela vår sociala utveckling och icke minst för jordbruket. Professor Wohlin anförde ett uttalande, som en nyligen arbetande kommitté i England hade gjort. Han redogjorde icke närmare för den politiska situation, i vilken denna kommitté tillsatts, och för de intressen, som där gjorde sig gällande, och jag kan icke stå till tjänst med att komplettera hans framställning i detta avseende. Men jag kan däremot påpeka, att just förhållandena i England erbjuda ett utmärkt skolexempel, ett exempel, som verkligen borde verka i hög grad avskräckande, då man framställer krav på, att jordbrukets produktionskostnader i varje fall skola fullt täckas genom statens ingripande. Det faktum, att de höga spannmålsprisen i slutet av 1700-talet och under de Napoleonska krigen gävo dödsstöten åt de mindre jordbrukarna i England, småbrukare med upp till 8 acres åkerjord — eventuellt därtill rättighet till bete på allmänningar — som hade ett par tre kor samt grisar, höns och andra smådjur — som drogo sig fram huvudsakligen på försäljning av animaliska produkter, men som måste köpa spannmål. Hela denna grupp av jordbrukare krossades fullständigt av de höga spannmålspriser, som rådde vid denna tid. De kastades från jordbruket till industrien, där de sjönko ned till det värsta trasproletariatets nivå och tryckte arbetslönerna så, att med de höga spannmålsprisens arbetsklassen i allmänhet icke hade råd att köpa animaliska produkter, varigenom utvecklingen i hög grad påskyndades, denna utveckling, som för all framtid fördärvade utsikterna att skapa ett sådant jordbruk i England som t. ex. det Danmark har. Herr Wohlin anförde, att den kommitté han talade om hade framkastat plan på att göra England till ett bondeland. Det är den mest storartade utopi jag någonsin hört talas om. Man skapar ingalunda bönder av industriarbetare.

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

De måste ha växt upp i jordbrukets miljö och från början eller barn-
domen vant sig vid jordbrukets förhållanden i olika avseenden, och
framför allt gäller detta helt säkert just den mindre animaliska pro-
duktionen, som spelar en så oerhörd roll för upprätthållande av det
mindre jordbruket.

En författare som mycket grundligt har studerat den agrariska
utvecklingen i England, och som läst igenom icke blott det sista
kommittébetänkandet, utan alla kommittébetänkanden, som avgivits
i början av förra århundradet om jordbrukets läge i England, Her-
mann Levy, säger att de mindre jordbrukarnas klass, just de egent-
liga småbrukarna voro så gott som fullständigt försvunna vid de
Napoleonska krigens slut. Utvecklingen mot storbruk, mot stor-
arrendesystemet, som är driftformen i England, slutade ingalunda
med fredens inträde 1815. Då fick man i England ett tullsystem,
som skulle tjäna till att främja jordbrukets utveckling på det sätt,
som herr Wohlin och hans meningsfränder nu vilja åstadkomma här.
Genom införandet av dessa höga tullar förhindrade man återgången
till normala förhållanden. Visserligen sjönko spannmålsprisen för
några år framåt, för att sedan åter stiga i höjden på 1830-talet.

Men, mina herrar, enbart de höga spannmålstullarnas existens
var en anledning till ständigt stegrad spekulation i ökade jordräntor.
En mängd människor, som förut sysslat i de liberala yrkena eller
rena stadsmannagärningar, slog sig på att spekulera i stegrade jord-
räntor. Och då de höga jordräntorna icke kunde betalas, och då
spannmålen vid gott skördeutfall stod lågt, uppstod ett svårt skri
på ytterligare statsåtgärder för att höja och garantera spannmåls-
priset. Ett faktum är, jag tror att man vågar säga det, att sedan
spannmålstullarna blivit praktiskt taget upphävida i England, span-
nmålsodlingen kom i ett betydligt bättre läge än förut, därför att
den undgick hela denna obehagliga spekulationsfeber, som förut
gjort sig gällande. Jordbrukarna litade icke längre på staten, utan
försökte genomföra förbättringar och förändringar i driften, och
det visade sig betydligt fördelaktigare för jordbruksnäringen än de
höga tullarna.

Genom att garantera högt pris för en produktion under en av-
sevärd tid framåt borttager man för vederbörande näringsidkare
varje skäl att söka hålla produktionskostnaderna nere. Här finnes
i den produktionsformel, som föreligger och som skall användas vid
uträkningen av grundpriset, möjlighet att sätta in de viktigaste ökade
kostnaderna. Jordbrukaren behöver icke intressera sig det allra
ringaste för att hålla dessa kostnader nere: han vet att han får dem
i väsentlig grad ersatta nästa år.

För min del är jag övertygad om att det svenska jordbruket
icke skulle lida någon avsevärd skada, i händelse man avslog Kungl.
Maj:ts proposition och för framtiden stadgade tullfrihet å spannmål.
Läget på världsmarknaden är icke sådant, att vi inom den närmaste
tiden kunna vänta oss något katastrofartat prisfall på spannmål. Men
beträffande min ställning kan jag helt och hållet instämma med min
partikamrat herr Svensson i hans förklaring.

Om man skall hava någon som helst utsikt att nå stabila förhållanden inom världsproduktionen, måste den första åtgärden helt säkert vara att få bort alla konstlade åtgärder, som hindra utveckling i den riktning, som naturförhållanden och läge kräva. För min del skulle jag mest hava sympatiserat med ett förslag, som gått ut på att stryka både minimi- och maximiprisen samt låta jordbrukarna utnyttja marknadsläget för att sedan taga den risk, som eventuellt kan komma framdeles. Då hade vi varit ifrån hela det obehagliga dilemma, som Kungl. Maj:ts proposition nu har sökt skaffa oss ur. Då det icke är möjligt att lösa saken på det sättet, och då förhållandena äro sådana, att ett yrkande om avslag icke skulle medföra några fördelaktiga verkningar, ber jag att få instämna med dem, som yrkat bifall till utskottets hemställan.

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

Greve Wachtmeister: Herr greve och talman, mina herrar! Först ett par ord med anledning av den aumärkning herr Wohlin framställt mot oss reservanter, att vi oaktat vi varit med om herr Aaby Ericssons motion, likväl avstått från att söka få alla våra önskemål igenom. — Vi säga dock fullt klart och tydligt i vår reservation, att vi ej hava ändrat vår uppfattning, utan att vi fortfarande anse, att för att fullt nå det av Kungl. Maj:t angivna målet den utväg är nödvändig, som vi föreslagit i motionen. Men av opportunitetsskäl hava vi avstått från att söka få alla våra önskemål uppfyllda, på det att vi äminstone skulle nå en del av dessa. Herr Wohlin anser sig under sin blivande riksdagsmannabana aldrig skola kunna göra något sådant, men i detta avseende ställer jag mig något skeptisk.

Med avseende å vad herr Örne nyss yttrade skall jag icke giva mig in på att bemöta hans långa teoretiska spekulationer. Jag bara fäste mig vid en fras, den nämligen: produktionskostnaderna hava en underbar förmåga att anpassa sig efter priset.

Jag hemställer, huruvida den föregående ärade talaren ville under en kortare tid vara jordbrukare under våra förhållanden. Jag tror, att han skulle röna en snabb och kraftig dementi. För resten förefaller det mig, som om åtskilliga talare såväl i utskottet som i kammaren väl ensidigt fäste sig vid den personliga fördel, vilken såväl det kungliga förslaget som övriga längre gående, reservationsvis framställda förslag skulle medföra för den enskilda spannmålsproducenten eller odlaren. Det är ju så, att dessa förslag ytterst avse *allas* fördel: såväl Kungl. Maj:ts som övriga förslag avse vår folkförsörjning. Och det kan man icke komma ifrån att det är av en utomordentlig, ja, vital betydelse för vårt folks *alla* klasser att få brödsälsproduktionen tryggad, så att vi i den vägen skaffa oss åtminstone ett minimum av självständighet. Vi hava under de 4 år, som senast gått, fått lida mycket av vår brist på framsynthet härutinnan, men man glömmar lätt — och nu tycks hela eländet vara glömt.

Såsom den handelspolitiska situationen utvecklats sig, framstår det tydligt och klart, att vederbörande världshandelsreglerande

Ang. glidande tullsats för vissa slag av spannmål m. m. makter väl skola veta att begagna sig av eventuell svaghet hos oss i detta avseende, och vi skulle säkerligen få dyrt betala varje ton brödsäd, icke allenast i kontanter, utan i en hel del tryckande och betungande villkor.

(Forts.)

Det system, som av Kungl. Maj:ts föreslagits och av utskotts-majoriteten tillstyrkts, skulle fullständigt genomfört verkat absolut betryggande och lugnande för lantmännen. Men så som glidullssystemet nu föreligger i Kungl. Maj:ts förslag, beskuret och urvattnat genom halvering och maximering, tror jag, att det skulle bli va till klen uppmuntran för jordbrukarna att odla brödsäd. Hur det än är, vad man än må säga, hava nämligen jordbrukarna liksom varje annan människa självbevarelseinstinkt, och finna de, att det icke lönar sig, upphöra de med den driften och slå om. Den kapitalstarke försöker sig på produktion av mjölk och kött, den mindre kapitalstarke går över till bokkultur.

Det har åtskilliga gånger sagts, att denna begränsning icke skulle spela så stor roll under dessa få år, därför att importpriset med all sannolikhet kommer att hålla sig au niveau med produktionspriset. Men om så är, varför då vidhålla denna begränsning, som förstör systemet? Ty det gör den, det kan icke förnekas.

Jag tror kanske icke heller, att det i sig själv ligger någon verklig fara i just denna begränsning. Men jag tror, att det ligger en verklig fara däri och har sin stora betydelse, att den avoghet mot jordbruket, den bristande förståelse för vår modernäring, som *framvingat* denna begränsning och som efter att hava varit alldeles som bortblåst under de fyra krigsåren, nu i rikaste mått börjat åter inställa sig. Jag tror, att denna avoghet och bristande förståelse är en av de faktorer, som tillsammans med den senaste arbetarlöneagitationen, de ytterligt uppskruvade arbetslönerna för lantarbetarna, utgöra en verklig fara, som hotar att, i stället för att åstadkomma erforderlig kvantitet brödsäd av en stor del av vår svenska jord göra ödehemman. Den goda eller åtminstone den bästa jorden står sig nog, men den medelgoda och den dåliga jorden svävar i verklig fara. Jag undrar, om det är en riktig jordpolitik.

Herr greve och talman, jag ber att få yrka bifall till den av herr Johan Nilsson m. fl. avgivna reservation.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 på aftonen.

Herr Ericsson, A a b y: Först några ord, herr greve och talman, såsom replik till ett par föregående ärade talare.

Den ärade representanten från Malmöhus län har hållit ett av dessa långa, mycket vetenskapligt utformade föredrag, som vi i denna kammare icke äro absolut främmande för att få höra just från akademiskt håll och som vi, oskolade personer, avundas i många fall — möjligtvis om man undantager talens längd. Han har yttrat en hel del ytterst behjärtansvärda saker, i vilka jag med nöje instämmer. Såsom den ärade representanten på Närkesbanken framhöll, vi-

sade det sig dock att den förstnämnde ärade talaren icke var så djupt inne i de frågor, varom han yttrade sig, som man vid hastigt påseende kunde tro. Detta framgick till exempel av de ord han fälde om Englands omskapande till ett stort bondeland.

Sedermera gick han över till att uttala sig, såsom jag förmodar, i egenskap av partichef för det bondeparti, varav han här är medlem. Den ärade talaren började då med en liten, ganska mild krigsförklaring mot det gamla högerpartiet. Ja, det är givet, att de nya måste taga något avstånd — annars vore de ju lika oss gamla! Det faller av sig självt, att de måste så göra, och därför taga vi det icke heller så förfärligt hårt. Han sade: vi bönder, vi enkla jordbrukare — så tror jag orden föllo — hava satt oss för att vi aldrig skola lova mer, än vi kunna hålla. — Ja, det där är ett av de vackra uttryck, som jag är säker på att vi alla vilja skriva under. Men för oss, som litet längre än den ärade talaren haft förmånen att arbeta inom det politiska livet, torde det snart komma att visa sig, att lika vacker som den där satsen är att uttala, lika svårt är det att hålla den. Jag tror att inom det parti, jag har den äran att tillhöra, jag kanske anses som en av de mera ståndaktiga — jag vill icke tillägga det lilla ordet »tenssoldat» — men därför anser jag mig också kunna framhålla, att jag fullväl inser, hur nödvändigt det har varit under de olika lägena att intaga olika ställning till frågorna. Jag är viss om att när den ärade talaren gör sin tjugonde riksdag — för den händelse Sveriges mindre jordbrukare och bönder allt fortfarande skulle anse honom vara en fullödig representant för deras åskådningar, läror och tänkesätt — han skall med mig inse, att det där icke är så lätt att hålla. Redan de där små bragelöftena, som han gjorde i dag: vi skola ansluta oss till högern, vi skola ansluta oss till vänstern, vi skola ansluta oss till socialisterna under olika förhållanden — och kanske med den underförstådda meningen: försåvitt dessa partier anse, att vi hava rätt i vad vi tänka — kanske redan dessa löften icke bliva så lätta att hålla för honom själv och hans parti!

Emellertid är jag viss om att de ärade medlemmarna av denna kammare, som tillhöra det parti, vars ärade representant på Malmöhuslänsbänken sålunda framträtt här i dag, också skola liksom han kämpa för vad vi alla anse vara för vårt fädernesland gott och rätt. Då göra de små differenserna i åsikter ganska litet.

Jag har också en annan talare att vända mig emot. En ärad representant på Södermanlandsbänken fälde det yttrandet, att den motion jag med flera undertecknat var en hänsynslös klassmotion. Ja, det där ordet är taget ur hans egen ordbok — om jag får begagna det uttrycket — det är litet sällsynt och låter något egendomligt från det hållet. Jag vill blott framhålla, att denna »klassmotion» utmynnar däri, att för en produktion, som svenska folket nödvändigtvis behöver, vederbörande producenter skola tillförsäkras nått och jämnt produktionskostnaden. Om det kan ligga något »hänsynslöst klassintresse» i detta, att göra produktionen möjlig, utan att man får någon vinst därpå, överlämnar jag åt den ärade talaren

*Ang. glidande
tullsats för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

själv och hans rika erfarenhet inom de stora institutioner han tillhört att avgöra.

Sedermera yttrade en ärad talare, att han helst skulle hava sett, att det icke funnits vare sig minimi- eller maximipris. — Ja, det är så lätt att säga i dag! Men jag är icke säker på huruvida det var hans mening på den tid dessa pris stadfästes.

Jag skall likväl icke trötta med vidare repliker, utan övergår nu till utskottsbetänkandet och skall därvid försöka fatta mig så kort som möjligt. Den kungliga propositionen har jag haft tillfälle att bemöta i remissdebatten. Jag har även gjort ett uttalande angående densamma i den motion, som jag jämte flera andra avlämnat. Jag går därför direkt in på utskottsutlåtandet. Har det förut i denna kammare fällts stora ord, så får jag säga att detta utskottsbetänkande är det magraste, som jag under 20 riksdagar varit med om att sluka.

Det ärade utskottets majoritet säger precis rakt ingenting; den bevärdigar icke motionerna med ett ord till bemötande, den bara hänvisar till vad motionärerna själva sagt. I den gamla, såsom jag vågade kalla den, goda tiden här i kammaren bemötte utskotten med skäl för och emot de motioner, som framlämnats jämte de kungliga propositionerna. Nu — efter det demokratiska genombrottet — har det blivit sed, tycks det, om även jag icke kan anse denna uppfattning vara fullt riktig — att icke resonera, utan bara marschera — naturligtvis i detta fall efter blockregeringens önskan och befallning.

Men det var kanske orätt, när jag sade att utskottet knappast yttrat någonting. Det säger några ord, som äro så pass märkliga, att jag icke kan låta bli att påpeka dem. Här handlar förevarande utskottsbetänkande om glidande tullsatser. Detta hindrar dock icke utskottet att yttra, att utskottet vid behandlingen av den föreliggande frågan »helt bortsett från tullpolitiska synpunkter».

Är det ogranlaga att fråga utskottet: efter vilka synpunkter har det sett saken? Här, om någonsin, måste det väl vara fråga om tullpolitik, när man talar om tullsatser — även om man satt en liten blomma i knapphållet på dem och kallar dem »glidande tullsatser». Även säger utskottet att det här lämnat »tullpolitiken ur sikte». Hur är det möjligt att påstå, att man lämnat tullpolitiken ur sikte, i samma andedrag man framkommer med förslag till tullar? Det är för mig fullständigt oförklarligt.

Man skulle kunna säga, att i detta utskottsutlåtande ligger ingen mening — det vore ett mildt omdöme. Det ligger dock någon mening däri till en viss grad, och den meningen vore, tror jag, att vi veta hurusom inom regeringsblocket herrar socialister med sina hänsynslösa, men raka linjer icke tåla ordet »tull», och därför när den liberala delen av regeringen kommer med en tullproposition, måste den, i samma ögonblick den föreslår tull, också säga: men — men — vi tänka icke på tullar, här är det icke fråga om tullar! — Där hava vi nog pudelns kärna i denna sak.

Nu går första kammaren i dag att med den nya sammansätt-

ning, som kammaren har, för första gången fatta sitt beslut i stora, riksviktiga frågor. Det är rätt egendomligt, att dessa frågor händelsevis skulle komma att beröra sådana livsnervor som det svenska jordbruket och den svenska brödsädsproduktionen; men när så har skett, komma de svenska jordbrukarna — för att icke tala om de övriga medborgarna i landet, som säkert i detta ögonblick hava uppmärksamheten riktad på vad vi här besluta, men särskilt Sveriges jordbrukare — att i det beslut kammaren i dag fattar se ett uttryck av de känslor, som röra sig inom denna kammare för den svenska modernärningen, för dess berättigade krav att vid en produktion, som landet nödvändigtvis måste behöva, dess berättigade intresse att äga garanti för att produktionen nått och jämnt skall bära sig också nått och jämnt skall tillgodoses. Om så icke kommer att ske — och jag anser icke att utskottsbetänkandet tillgodoser detta — så kommer ansvaret att vila på de liberala och på regeringen, som i dag ha makten inom denna kammare.

Herr talman, jag yrkar bifall till den av mig m. fl. väckta motionen.

Herr statsrådet *Petersson*: Den siste talaren slutade sitt anförande med att tala om ansvaret, han sade, att därest beslutet icke ginge i den riktning, som han önskade, så berodde det på det liberala partiet och på regeringen, som då hade att bära ansvaret för en sådan utgång.

Jag har suttit här i 2, snart 3 timmar och hört på denna diskussion. Jag har hört mycket klander, jag har hört många farbroderliga råd och förmaningar, i synnerhet från en talare på Malmöhuslänsbänken, som var mycket frikostig med sådana råd och förmaningar. I all synnerhet talade han om vad som borde hava sagts, men icke så mycket vid vad som sagts. Det har talats om att förslaget vore förfuskat och innehölle motsägelser, det har talats om avvoghet mot och bristande förståelse för jordbruket. Till och med en så moderat man som talaren på Blekingebänken yttrade något om att det vore avvoghet mot och bristande förståelse för jordbruket, som hade framtvingat här föreliggande förslag.

Ja, mina herrar, av allt vad jag hört i dag har jag icke funnit anledning att på något sätt be om ursäkt för vad jag — icke har sagt i denna proposition, något som förmodligen professor Wohlin ville att jag skulle göra, eller att bedja om något slags förlåtelse för vad jag tillstyrkt och föreslagit. Jag bär med stort lugn det ansvar som kan falla på mig. Jag är fortfarande av den bestämda övertygelsen, att det föreliggande förslaget, sådant som det nu är tillstyrkt av utskottet, skulle vara det lyckligaste, som under de givna förhållandena är möjligt att genomföra. Jag tror, att det i och för sig innehåller just vad situationen för närvarande kräver, både med hänsyn till jordbrukets berättigade anspråk på ett relativt skydd mot eventuella hastiga förändringar i prisläget och vad situationen kräver ur synpunkten av önskvärdheten av att upprätthålla brödsädsodlingen.

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

Ang. glidande
tullsats för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

Den mest grava anmärkningen — det vill säga ifrån kritikernas håll anser man den såsom synnerligen tungt vägande mot och grave- rande för det kungliga förslaget — riktar sig mot den av Kungl. Maj:t föreslagna begränsningen av glid tullarna, som innebär, att tull- satsen, om den behöver träda i kraft, icke skall kunna uppgå till vilket belopp som helst. Man har ansett, att denna begränsning i och för sig innebär en motsägelse och är av ondo.

Vad nu angår detta tal om motsägelse ber jag att få betona, att min avsikt och regeringens avsikt med föreliggande förslag visst icke har varit att skapa en garanti, som skulle innebära ett fastslående eller ett bibehållande av de ovanligt höga pris, som hava framkallats av kristiden. Regeringen har heller aldrig gått in för ett så kallat renodlat glid tullsystem, som skulle hava inneburit, att tullsatserna under vissa förhållanden kunde uppgå till vilket belopp som helst. Nej, vad som här åsyftats, det har varit och är fortfarande att vinna, jag kan ju kalla det ett modus vivendi. Icke fattat på det sätt, att jag här avser ett modus vivendi, som skulle vara ägnat att ena alla par- tier, ty det har visat sig vara fullkomligt omöjligt — men att vin- na ett modus vivendi för en övergång från krigstidsperioden och till fredshushållningen, det har varit avsikten. Att man föreslagit en begränsning av tullsatserna, innebär icke den ringaste motsägelse mot den grundtanke, som ligger bakom hela detta förslag, sådant rege- ringen i varje fall fattat det.

Hurudant är nämligen läget, mina herrar? Jo, läget är sådant, att prisförhållandena — här tala vi ju särskilt om spannmålen — hava, kan man säga, sedan krigets början gestaltat sig på ett sådant sätt, att tre olika regeringar, av vilka två varit högerregeringar, fun- nit sig av förhållandena tvingade, att suspendera den gällande tull- satsen av 3 kronor 70 öre. Det ha högerregeringarna gjort lika väl som den nuvarande, vilken man väl kan kalla för en vänsterregering. Nu är kriget slut. Huru prisläget skall komma att gestalta sig på världsmarknaden under de närmaste två åren och ännu längre för resten, är ju synnerligen ovisst. Man har befarat och fruktat, att ett prisfall, ett stort och hastigt prisfall, skulle kunna inträffa, som kunde verka mer eller mindre katastrofartat, rent av, på jordbruket. Detta har framkallat tanken på behovet av att något skulle åtgöras för att i varje fall skänka jordbrukaren någon slags trygghet för att han icke lämnades alldeles utan skydd. Det är rimligt, anser jag, icke bara från jordbrukarnas synpunkt, utan även från övriga sam- hällsklassers synpunkt, att jordbruket redan nu får säkerhet för att det skydd, den tullsats, som fanns före kriget och som nu är suspen- derad, åtminstone successivt träder i kraft, för den händelse man skul- le få uppleva ett hastigt prisfall, som artade sig på det sätt, att det ginge betydligt fortare än sänkningen av själva produktionskostna- derna. Om icke riksdagen fattar ett beslut i den riktning, som nu är föreslagen, har icke det svenska jordbruket någon visshet om huru- vida den gamla tullsatsen på 3 kronor 70 öre skall återinträda, en tullsats, som inom parentes sagt fastslogs vid en tidpunkt, då prislä- get på världsmarknaden var ungefär $\frac{1}{4}$ av vad det nu är, d. v. s. då

vi hade ett världsmarknadspris på 11—12 kronor, under det att vi nu hava ett pris av 40—50 kronor.

Att emellertid nu i denna situation urgera och driva ett anspråk, som innebär, att möjlighet öppnas för införande av en hög tullsats, man vet icke vilken, men i varje fall icke en tullsats av högst 3 kronor 70 öre utan möjligen av 7 kronor 40 öre eller 10 kronor, ja, mina herrar, det tror jag för min del, att även om det skulle vara politiskt möjligt, vilket det nu icke är, skulle det dock icke i längden vara något för det svenska jordbruket välgörande eller fördelaktigt. Jag tror, att det även ur jordbrukets synpunkt vore rent av ett politiskt missgrepp, som skulle hava allvarliga följder för jordbruket och dess verkliga och legitima intressen. Det är alldeles uppenbart, att ett sådant förfarande skulle bland annat — och det är icke det minst viktiga — utmana och uppkalla till strid på ett alldeles särskilt sätt de icke jordbrukande klasserna, en strid, som visserligen icke nu är alldeles borta, men som dock är såsom en mild västanvind mot vad den skulle hava blivit, därest det hade gällt att genomföra ett förslag, som skulle kunna medföra tullsatsen på — man vet icke vad — men på tämligen oberäkneliga belopp. Herr Wohlin talade om att med hans och hans partis intressen vore samhällsfreden förenlig. Samhällsfreden är dock något, som man bör räkna med, när man gör politik, mina herrar. Man får icke alldeles åsidosätta eller förgäta den. Men huruvida det är möjligt att bevara samhällsfreden, om man skall driva en politik i enlighet med det program, som herr Wohlin skisserade här i kammaren, tillåter jag att betvivla. När regeringen hållit sig inom gränsen för den nuvarande tullsatsen, d. v. s. 3 kronor 70 öre, har den efter mitt förmenande gjort jordbruket en större tjänst i längden, än den skulle hava gjort, om den hade drivit ett förslag, sådant som det av exempelvis reservanten herr Wohlin tillstyrkt.

Ja, jag anser det varken lämpligt eller gagneligt att här låta mig på att skissera något farmtidsprogram beträffande jordbrukspolitiken eller tullpolitiken. Jag har ju från mer än ett håll hört, att det är en brist, att man icke i denna kungl. proposition dragit upp några riktlinjer för framtiden. Jag tror, att det varit riktigt, att man hållit sig inom denna begränsade övergångstid. Jag vill också för herr Wohlin påpeka, att han själv sitter med i en stor tull- och traktatkommitté, som bland annat har att verkställa en allsidig utredning beträffande tullsystemets verkningar både i det ena och i det andra avseendet och icke minst beträffande jordbruket. Varför vill han icke, att man, innan man uppdrager några bestämda riktlinjer och intager en principiell ståndpunkt, skall avvakta resultatet av denna utredning, vid vilken han själv är kallad att medverka? Det förstår jag verkligen icke. Ett sådant resonemang som herr Wohlin fört, hänger icke ihop, trots att han är både professor och riksdagsman. Jag tror, att hela den fråga, som nu är föremål för debatt, är bäst betjänad av att man låter detta vara detta och att man således för närvarande håller sig inom den tid, varom här är fråga, nämligen en övergångstid.

*Ang. glidande
tullsatsen för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

Jag tillåter mig, herr talman, att hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Winberg: Herr talman! Jag begärde ordet för att göra ett par erinringar i den fråga, som nu behandlas. Det kan givetvis av flera skäl icke falla mig in att ingå i ett längre anförande i ämnet. Dels är ju frågan de facto avgjord, såsom den nu föreligger, dels är min och mina partikamraters ställning till allt vad tullar rör så pass tillräckligt känd, att det icke är nödvändigt att deklarerera den.

Det var emellertid en av representanterna för den speciella bondedemokratien hr Wohlin, som uppträdde här i dag, vilkens yttrande föranleder mig att säga några ord. Han uttalade ganska bestämt den uppfattningen, att Sveriges jordbrukare nu en gång äro av en sådan art, att de icke lyssna till profeter av herrar Fabian Månssons eller Hages läggning. Jag vill icke ingå på någon närmar undersökning om huruvida detta i varje fall håller streck eller om det är en av dessa sanningar med modifikation, som man så ofta påträffar. Men jag skall gärna godtaga hans utgångspunkt, därför att det av vad som förekommit under den senare tiden verkligen ser ut, som om på visst lantbrukarhåll den uppfattningen uppstått, att en person måste vara minst professor för att man skall kunna tro på honom åtminstone i jordbruksfrågor.

Jag skulle också i detta sammanhang i förbigående vilja komma med den anmärkningen, att det gamla skämtuttrycket om »teaterbönder» tydligen borde ändras till »universitetsbönder». Detta emellertid vid sidan av saken.

I anledning av vad herr Wohlin yttrade vill jag säga, att om det också är så, att jordbrukarna icke i något avseende lyssna till sådana profeter som herrarna Fabian Månsson och Hage, undrar jag ändå, om de icke i någon mån lyssna till herr Sommarin, som också är professor, om jag icke är alldeles oriktigt underrättad, varför det sålunda skulle vara en möjlighet, att ett uttalande från det hållet skulle hava betydligt sörre vitsord än ett uttalande från herrar Fabian Månsson eller Hage. Och herr Sommarin har, såsom herr Hage i sin reservation angivit, uttalat sig ganska bestämt i fråga om förslaget om glidande tullskala. Han har sagt, att därmed infördes »ett störande element i prisbildningen inom landet, vilken därigenom blir irriterande för jordbruket och den lojala handeln, men lukrativ för skickliga spekulanter». Nu synes det mig, som om de, vilka verkligen hava hjärta och omtanke för jordbruket, böra se till, och vara angelägna om att man icke inför något sådant irriterande moment för jordbruket, eller att man i varje fall ser till, att man icke skapar något, som i huvudsak blir nyttigt just för skickliga spekulanter.

I samband härmed skulle jag vilja säga ett par ord rörande de argument, som här i dag anförts speciellt från jordbrukarnas talemän. Egentligen är det icke något synnerligen nytt, utan det är gamla meningar, som man hört ofantligt många gånger förut och

som genomdrivits lika många gånger, men ingalunda från det hållet släppts. Jag vill endast säga, att det för mig står ganska klart, att vad vi för närvarande skulle behöva för att hjälpa och skydda jordbruket icke är ett tullsystem, som generellt skänker belöning åt jordbruksbefolkningen och tar ut skatter av rikets övriga inbyggare, utan jordbruket skulle i lika stor utsträckning behöva skyddas mot den spekulation i jord, som under senare tid blivit en riktig farsot. Vi behöva icke gå långt utanför Stockholm för att träffa på ganska vidsträckt områden med den mest bördiga jord, som legat obrukade i tiotals år och komma att göra det under många år framåt. därför att egendomarna inköpts i spekulationssyfte. Under de gångna åren hava nyblivna ägare sålt tomter från egendomarna och fortsätta att sälja sådana. Under tiden får den bästa jorden ligga obrukad för fåfot. Det är bara ett exempel, men jag skulle kunna uppräknat många. Tro icke herrarna, att åtgärder för att ändra detta missförhållande kanske i lika hög grad skulle vara ägnade att utvidga, förbättra och stabilisera brödsädsodlingen här i landet som ett envist fasthållande vid ett generellt tullskydd för allt vad jordbruk heter?

Till sist vill jag säga några ord med anledning av den ställning, som regeringen intagit i det spörsmål, som nu föreligger. En ärad talare i andra kammaren tillät sig, efter vad jag hört, under remissdebatten säga, att det förslag, som regeringen här har framlagt, är ett första försök att komma från tullskydd till frihandel. Jag behöver icke erinra om att talaren var medlem av ett av regeringspartierna ty det måste man vara för att kunna anlägga en så välvillig syn på denna sak. Jag kan tyvärr icke göra detsamma. För mig ter sig förslaget sålunda, att det är ett första exempel på att en vänsterregering, som i princip omfattar frihandeln, har knäsat tullskyddet, visserligen, såsom en föregående talare sade, med en blomma i knapphålet, så att det fått ett något förändrat utseende — för min del skulle jag snarare vilja säga, att tullskyddet blivit insvept i en ny kapprock, men att man känner igen det även i dess nya gestalt. Det kommer en att tänka på den gamla historien om mannen, som fick sill i papper och som sade: tror du inte jag känner igen dig, fastän du kommer i kapprock. Vi kunna yttra oss i samma stil beträffande detta steg att mer eller mindre slutgiltigt — i ny form visserligen — befästa tullsystemet under vänsteretikett från regeringshåll. Ingen skulle glädja sig mera än jag, om de erinringar vore riktiga, vilka här gjorts från annat håll därom, att det här icke är fråga om någonting sådant, utan endast om att tillfälligt ordna förhållandena under en övergångsperiod, samt att det icke kan göras gällande, att regeringen med detta förslag på något sätt tagit ställning till frågan om tullskydd eller icke tullskydd. Jag skulle bli synnerligen angenämt berörd, om detta i fortsättningen verkligen visar sig hålla streck. Tyvärr tillåter jag mig fortfarande hysa den betänkligheten, att det i denna fråga liksom i en del andra, kommer att bli ofantligt svårt att få ett bestämt besked från denna regering, vilken ståndpunkt den rent principiellt intager i viktiga ärenden, som förekomma till avgörande.

*Ang. glömda
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.*

(Forts.)

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Fort.)

Da jag från min synpunkt sett under inga omständigheter kan medverka till att på detta sätt, på omvägar och under förklädnad, knäsattna tullskyddet i vårt svenska näringsliv, och då jag för min del anser, att förslaget har de faror med sig, som angivits, kan jag icke biträda de förslag som föreligga. På grund därav ber jag herr talman, att få yrka avslag på utskottets förslag i denna fråga.

Herr Cla:son: Herr talman! Då denna fråga gäller ett riksintresse av eminent vikt, skall jag, ehuru ej jordbrukare, be att med några korta ord få angiva min ståndpunkt till densamma.

Utgångspunkten för det kungl. förslaget är, såsom det heter på ett redan flera gånger omnämnt ställe i propositionen, att det är av vikt, att »brödsädsodlingen upprätthålles åtminstone i den omfattning denna odling hade före kriget». Jag skall icke gå in på huruvida ens det målet vinnes genom det kungl. förslaget — därom hava mycket starka tvivel uttalats på, sasom mig synes, mycket goda skäl. Men jag vill framhålla, att enligt min mening är även det att ställa målet för lågt. Sådant kunde sägas och gälla före kriget, men de fem sista årens erfarenheter tala enligt mitt förmenande ett annat språk, för vilket ingen borde vara döv. Jag har nämligen icke alls kunnat övertyga mig om — och jag undrar, om i själva verket någon tror därpå — att den odling, som vi hade före kriget, visat sig vara tillräcklig för våra behov. Och då är det, som jag menar, att erfarenheterna från kriget äro så vägande.

Jag skall tillåta mig att peka på några av dessa erfarenheter. Jag pekar därvid främst på det faktum, att dessa år visat, hurusom svält och hungersnöd, förorsakade av bristande tillgång av egna brödsädsförråd i vissa länder — huru detta ohyggliga vapen använts såsom stridsmedel på ett sätt och med en hårdhet, som ingen förut kunnat föreställa sig, huru detta tillintetgjort de mäktigaste stater, huru det har bragt många miljoner hemmavarande om livet, huru det förstört livskraften hos den ena årsklassen efter den andra av den uppväxande generationen. Jag erinrar vidare om att samma maktmedel, eller frågan om brödsädsstillförseln, använts icke blott mot krigförande, utan, i strid mot vad man förut ansåg vara mellanfolklig rätt, även mot neutrala, och jag påpekar, huru vårt eget land i följd därav fått uppoffra alla möjliga mellanfolkliga förmåner och rättigheter för att till dyraste pris skaffa bröd utifrån. Vi minnas, huru denna fråga — ganska naturligt förresten — trängde fram till den centrala frågan i vår politik under loppet av flera år, och huru vi fingo betala icke bara med pengar och ekonomiska värden, utan även med många intrång i vår självbestämmerätt. Jag påminner tillika om att vi icke hava någon säkerhet för att icke detta i framtiden kan komma att upprepas även mot neutrala stater. Tidigare hava dessa neutrala småstater i viss mån kunnat få någon rörelsefrihet genom maktbalansen mellan de stora staterna. Nu är denna slut, och nu skall här i stället komma ett förbund av världsdiktatorer, som principiellt uppställer s. k. ekonomiska sanktioner. d. v. s. ekonomiska tvångsmedel, bland annat tillförsel förbud, såsom

sina berättigade maktmedel, och inför vilka den fullkomligt blir slagen till en slant, som för att livnära sig måste begära bröd från främmande länder. Hava vi icke för övrigt under dessa sista dagar hört ganska starka röster utifrån, som tyda på, att den stat, som står i detta läge, kommer att få betala brödet ganska dyrt?

Inför dessa erfarenheter från de sist gångna åren och inför detta, som jag måste betrakta såsom nära liggande framtidsperspektiv, anser jag, att det riktiga målet för svensk näringspolitik vid detta tillfälle hade varit detsamma, som riket eftersträfvade för hundra år sedan efter de napoleonska krigen, nämligen att landet ifråga om brödsädstillgång skulle vara tillräckligt självförsörjande och kunna stå på egna ben. Då arbetade man nämligen på detta, tills målet var hunnet.

Då säger man: ja, men med denna åskådning blir resultatet, att konsumenterna — och jag står som konsument — komma att få betala skatt till våra jordbrukare, högre skatt alltså än de eljest skulle hava att göra. Ja, det gör mig icke så mycket. I ett land får den ena medborgaren alltid stödja den andra, och jag för min del betalar hellre en avgift till dem, som arbeta i den *svenska* jorden, till bonden och hans arbetare, än jag betalar motsvarande avgift till dem, som arbeta i Amerikas, Indiens eller Kinas jord, allra helst om jag därmed bidrager till att driva upp den inhemska brödsädsodlingen så, att den kan stå sig. Det är enligt min tanke här icke fråga om risk för jordbrukarna, så som sagts, utan för mig står saken så, att det är en fråga om risk för hela riket och dess självständighet. Det är icke heller en fråga om mer eller mindre höga pris, utan om sådana pris, att produktionen verkligen kan i tillräcklig grad hållas uppe. Skulle lantmannanäringen härigenom bliva så pass inbringande, att folket droges ut från storstäderna till landsbygden, skulle jag och säkert många med mig hälsa detta såsom en social förmån av ganska stort intresse, under det att jag tror, att man bör motarbeta allt, som tenderar i en annan riktning.

Kort sagt: jag skulle anse vårt land lyckligare, ju mera det i en fråga som denna kan lita till sig självt. Jag anser det lyckligare för ett folk att äta eget bröd än att nödgas tigga av andra och betala ett dyrt pris för bröd av främmandes nåd. Ty något annat blir det icke än nådebröd, om man ställer så till, att under en tid, då mellanfolklig rättfärdighet och hänsynsfullhet — för övrigt av ganska naturliga skäl — ha så litet att säga som för närvarande, man skulle bli nödsakad att år efter år hämta bröd från andra länder och härför nödgas betala vad man i dessa länder fordrade både av ekonomiska värden och av ingrepp i vårt lands självbestämmanderätt.

Jag vet mycket väl, att denna uppfattning är främmande för ganska många i denna kammare, som se på ett annat sätt på ting. Det må vara deras sak. De se måhända ljusare än jag på framtiden, på den mellanfolkliga framtiden, och jag kan förstå, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet även tyckes göra det, då såvitt jag kunde förstå, han tyckte mena, att det förslag, som nu föreligger och som innebär en tullsats av 3 kronor 70

Ang. glidand.
tullsateer för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

Ang. glidande tullsatser för vissa slag av spannmål m. m.
(Forts.)

öre, skulle bliva bestående »i längden». Jag skulle önska, att de, som se ljusare på saken, finge rätt, men jag tror det icke, utan jag befarar motsatsen, och därför har jag nödgats på detta sätt motivera min ställning och erinra om vad som står på spel.

I frågans närvarande läge skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till den motion, som är avgiven av herr Aaby Ericsson m. fl., vilken motion även jag har underskrivit.

Herr talmannen yttrade, att enär en av statsrådets ledamöter anmält sig vilja avlämna kungl. propositioner, den pågående överläggningen komme att för berörda ändamål avbrytas för en stund.

Herr statsrådet *Rydén* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 15, angående rätt för Göteborgs lyceum för flickor att komma i åtnjutande av statsbidrag, oaktat visst villkor för erhållande av dylikt bidrag ej uppfyllts; och

nr 16, angående förstärkning av de uti staten för akademien för de fria konsterna uppförda anslagsposterna till belysning, undervisningsmaterieel m. m. för år 1919.

Herr vice talmannen: Jag får hemställa, att kammaren måtte för sin del besluta, att tredje särskilda utskottet skall behandla jämväl Kungl. Maj:ts proposition, nr 15, angående rätt för Göteborgs lyceum för flickor att komma i åtnjutande av statsbidrag, oaktat visst villkor för erhållande av dylikt bidrag ej uppfyllts, och Kungl. Maj:ts proposition, nr 16, angående förstärkning av de uti staten för akademien för de fria konsterna uppförda anslagsposterna till belysning, undervisningsmaterieel m. m. för år 1919, ävensom de ytterligare framställningar, som kunna komma att av Kungl. Maj:tt eller i enskilda motioner göras i dessa ämnen eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor.

Denna hemställan bifölls.

Jämlikt § 37 mom. 1 riksdagsordningen skulle andra kammaren inbjudas att förena sig med första kammaren i detta beslut.

Protokollsutdrag härom justerades och avsändes till andra kammaren.

Ang. glidande tullsatser för vissa slag av spannmål m. m.
(Forts.)

Fortsattes överläggningen rörande första särskilda utskottets utlåtande nr 2.

Herr Andersson, Gunnar: Herr greve och talman, mina herrar! Herrarna skulle möjligen kunna vänta att av mig få höra ett nytt professorsanförande i denna fråga med framställning av förhållandena efter de napoleonska krigen m. m. Det faller mig emellertid icke in att nu gå in på den stora principfråga, som handlar

om huruvida Sverige i framtiden i sin näringspolitik bör föra en frihandelspolitik eller en tullpolitik. Jag anser, att det så klart sagts ifrån både i regeringspropositionerna och i utskottets utlåtande, att den tillsvarende är så att säga bordlagd, så att ett närmare ingående därpå i detta ögonblick är föga lämpligt. Herr Wohlin har kanske större skäl att närmare ingå på densamma, då han tillhör ett ungt, nytt parti, som inför riksdagen vill deklarerera sin trosbekännelse och göra sina bud till den högstbjudande angående de tjänster, som detta nya och unga parti kan erbjuda.

Jag begärde ordet, därför att omständigheterna gjort, att jag kanske mera och under en längre tid än någon annan av kammarens ledamöter med undantag av regeringens medlemmar varit i tillfälle att från början följa denna frågas utveckling såväl i produktionskommittén som i den särskilda kommitté, som tillsattes i våras. Den fundamentala principställning, som från regeringens sida togs och som jag tror, att landet i dess helhet också har gillat, var den, att vi skulle på alla möjliga sätt söka åstadkomma en sådan form för en garanti, en riskförsäkring skulle jag vilja säga, till jordbruket, som någorlunda tillfredsställde rättvisa krav såväl från jordbrukarnas sida som från den stora industribefolkningens sida. Vi hava hört, att man å ömse sidor är missbelåten, åtminstone inom ultrariktningarna. Det anser jag för min del ingalunda utgöra något bevis för att vi träffat det riktiga, utan det finns naturligtvis andra, mera grundade skäl för att så verkligen är fallet. När man från ren agrarsynpunkt uteslutande försöker att i dragkampen mellan de stora samhällsklassernas intressen draga åt jordbruket så mycket pengar som möjligt, d. v. s. så höga pris som möjligt, förbiser man — men det måste man i framtiden låta bli — att här finnes en industribefolkning, som tillgodogör våra naturkrafter, våra tillgångar av vattenfall, vår skog och vår malm samt vårt folks speciella begåvning på ett sätt, som är fullt ut lika värt att omhuldas som någonsin jordbruket. På grund därav får den, som verkligen vill försöka medla mellan dessa båda intressen, riskera att utsätta sig för vad som hänt regeringen i närvarande stund, nämligen förebråelsen att man givit något för litet åt ett håll och något litet för mycket åt ett annat. Men den ädla och goda viljan att gå en rättvis medelväg får ingen misstänka. Enligt min bestämda mening har jordbruket i detta fall fullt ut fått sitt, såsom förhållandena under dessa övergångsår ligga och med de chanser på världsmarknaden, som förefinnas så långt vi kunna överblicka dem och räkna därmed. Detta är den allmänna utgångspunkten, som alla torde beakta och som vårt svenska folk måste erkänna vara rättvis.

Från den utgångspunkten är det ju åtskilliga detaljspörsmål, som man med fullaste fog kan diskutera. Man kan naturligtvis här jämkna på det ena eller det andra, och det har man också gjort i det längsta i alla möjliga riktningar. Nu stå vi också praktiskt taget icke inför något beslut, huruvida det skall bli glidtullar eller icke, utan vi stå inför det praktiska beslutet, huruvida vissa smärre begränsningar

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

skola göras eller icke. Det är därom som debatten i närvarande stund i realiteten står. Då blir frågan: vad kostar det att producera spannmål här i landet? Ja, det är herrar jordbrukares egen skuld, att de låtit årtionde efter årtionde gå utan att taga reda på detta ordentligt. Här ha funnits stora och rika möjligheter att göra det. Nu har en nygrundad sammanslutning, Svenska lantbrukssällskapet, försökt göra det bästa möjliga arbete, liksom dess föregångare, de skånska hushållsföreningarna, satt in ett verkligt värdefullt arbete på detta område. Då uppträder en ärad talare från Uppsala och säger, att den främste experten på detta område kunna vi icke använda. Vi skulle icke kunna använda herr Nanneson. Jag vill icke utsäga det ord, som föll mig på läpparna, då jag hörde de starka förkastelsedomar, som regnade ned över honom och hans arbete. Jag har vid upprepade tillfällen samarbetat med herr Nanneson, och jag vågar offentligen säga, att jag icke vet någon i detta land, som kan göra dessa beräkningar bättre än han, men jag vet också, att dessa beräkningar äro mycket otillförlitliga. Jag har därför prutat bort åtskilligt från dem, icke därför att jag velat taga bort vad som var rätt, utan därför att den vetenskapliga bearbetningen av hela denna fråga ännu står på ett fullständigt barnastadium. Men vetenskapen har i alla tider fått börja sitt arbete på barnastadiet och kommer att arbeta på det sättet, kan jag säga den ärade talaren, ända till dess den växer sig i kläderna och blir mogen. Vad vi skola hoppas är, att alla partier i detta land skola vart och ett på sitt håll förena sig om att försöka göra grundläggande undersökningar, så att vi slippa debatter av den art, att vi säga varandra i ansiktet: det och det är fel, fastän ingen egentligen kan bevisa det. — Vi få således i ögonblicket nöja oss med de beräkningar, som finnas, huru svaga och bristfälliga de än kunna vara, vilket jag är den förste att medgiva. Men både den ena och den andra vetenskapen får också, mina herrar, arbeta med en annan metod ibland, nämligen på intuition och på känn, och det är med denna metod, som vi få komplettera siffrorna. Det ha vi också gjort i kommittéerna. I produktionskommittén gävo vi i vårt förslag jordbruket en synnerligen stor chans, då vi ville, att även de sämst ställda jordbrukarna skulle få förtjänst på sitt jordbruk, därför att nöden då var framme eller åtminstone hotade landets stora icke direkt livsmedelsproducerande befolkning.

Här har talats så ofantligt mycket om utsvältandet av vissa nationer, vissa neutrala nationer, och huru svårt de haft det. Men, mina herrar, vi få väl ändock icke gå ut ifrån att det under fredstid skall vara precis samma förhållanden i världen som i krigstid, så att här skulle åstadkommas avstängning av den art, som ententemakterna av rena krigshänsyn gjorde. Går man ut från att man i andra länder kommer att säga: ni får det och det mot det att ni betala oss det och det, och att man på detta sätt kommer att pressa av oss den yttersta skärven, ja, då är det ytterligt vanskligt att föra näringspolitik här i landet. Förhållandet är väl det, att vi med tillhjälp av det jordbruk, som vi hava, skola kunna producera det mesta möjliga ur rent näringsfysiologisk synpunkt. Då är frågan: är verkligen brödsiden

under alla omständigheter och till varje pris det, som ovillkorligen skall produceras, när vi hava underskott av fett och äggviteämnen i vår naturliga produktion? För min del står jag fullkomligt klart på den ståndpunkten — och jag fruktar att den icke kan med goda skäl vederläggas — att det svenska jordbruket skall under övergångstiden och ännu mera längre fram hava någon rörelsefrihet att inrikta sin produktion på frambringande av vare sig brödsäd eller fettämnen, såsom smör etc., eller kött o. dyl., som är för landet gynnsammast. Vi skola icke sätta sådana priser på brödsäden, att vi förhindra fett- och äggvitproduktion på den jord, som i vårt hårda klimat produceras på den dåliga marken. Detta gör, att det för de sakkunniga har stått tämligen klart, att man med stöd av de siffror, som förefinnas, och med den känn man kan få på grund av den sakkunskap, som man disponerar över, borde försöka draga ut medelproportionalen och sätta sådana produktionspris på spannmålen, som möjliggöra för alla synnerligen gynnsamt och gynnsamt ställda producenter av brödsäd att med god och ordentlig vinst producera spannmål. Och här kunna vi vittna mot varandra, den ene att det är så och den andre att det icke är så. Men herrarna skola helt säkert få se, att här blir ingen nedgång i priserna för brödsädsproduktionen, även om glidtullen behöver tillämpas. Ingen vill väl förneka, att den med nuvarande pris är en lysande affär. Men ur folkhushållningssynpunkt är det likgiltigt, om vi få de miljarder kalorier, som vårt folk ovillkorligen behöver, producerade i form av fett och i stället importera brödsäd, eller om vi producera brödsäd och importera fettämnen o. dyl. Det svenska jordbruket kan i närvarande stund, för de närmaste åren, omöjligt åstadkomma det antal miljarder kalorier, som behöves för folkets fullgoda näring. Vi skola hoppas, att vi i framtiden komma så långt, men vi äro för närvarande icke där och komma icke heller dit under de närmaste tre åren.

Detta om själva problemets ställning och läge, ett problem, som man aldrig får lämna ur sikte, om man vill handla klokt och förståndigt. Här har naturligtvis — jag klandrar det icke, och jag skall icke gå in på att bemöta den ene eller den andre — på alla sätt och vägar yrkats, att vi skola lägga till litet för att få upp priset på det ena eller andra sättet genom att betala litet mer. Det betyder naturligtvis, att vi flytta ned gränsen och öka antalet av de jordbrukare, som till ekonomisk vinst kunna producera brödsäd. Men om det är så, som jag är övertygad om, att med det priset vi komma att producera ungefär vad som producerats förut, vad göra vi, om vi öka det för mycket, utom vad industriarbetarnas representanter här framhållit? Jo, vi bidraga till att driva upp jordvärdet. Och enligt min bestämda uppfattning är det det sämsta och olycksdigraste vi kunna göra för det svenska jordbruket att få upp jordvärdet och att låta alla dessa mer eller mindre lojala spekulanter, som under dessa år kastat sig över de gamla jordägarnas jord, gå hem med vinst. Få vi ett stort jordvärde att dragas med, är det nästan omöjligt att få in jordbruksproduktionen i sunda och goda banor. Det är ett problem, som kan utvecklas huru länge som helst, men jag vill endast antyda ett skäl,

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

varför vi icke böra slå in på den vägen. Detta skäl är den stora fördelen av att man någorlunda kan hålla tillbaka brödprisen, så snart vi äro någorlunda övertygade, att vi kunna producera den brödsäd vi oundgängligast behöva. För den händelse nöd inträffar, kunna vi vara rätt så glada, om vi kunna producera så mycket, som behövs.

Beträffande de motioner, som här i dag föreligga till avgörande, är det ju så, att realproblemet, stridspunkten, gäller, huruvida man skall sätta gränsen för glidtullen till 3 kronor 70 öre eller icke ha någon gräns. Teoretiskt kan det icke försvaras, och de sakkunniga gjorde det icke. Skälen härför ligga i öppen dag. De politiska skälen äro också avhandlade, och herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har på ett utomordentligt sätt klargjort, varför man av olika anledningar stannat vid 3 kronor 70 öre. För min del står jag på den ståndpunkten, att hellre än att jordbruket icke får något skydd alls, någon eventuell riskpremie alls, tager jag de 3:70. Det kan nu icke hjälpas, även om det kan anföras goda teoretiska skäl häremot.

Beträffande det andra yrkandet, nämligen att vi icke skola vidhålla detta avdrag av 5 %, har detta vid alla möjliga diskussioner jämt framkommit från jordbrukarhåll. Jag skulle kanske yrka detsamma, om jag direkt suite som representant för jordbrukarna, ty dessa 5 % mer är ju goda och bra att ha, därtill skall jag icke neka, om man kan få det. Men, mina herrar, någon teoretisk grund härför finns verkligen ej. Om man så ingående och i detalj som jag fått följa alla de skäl, som anförts och kunna anföras häremot, står man på den sidan, att när man ser, att alla dessa kalkyler framläggas, känner man, att det ändå är räknat så pass grundligt, att det väl tål, att man avprutar något på spannmålsodlingen. Jag tror också, att man gör jordbruket en stor tjänst genom att icke driva den jordbrukare, som med större fördel kan producera mejeriprodukter och kött, in på brödsädesodling, såsom läget i världen nu är. Och det är icke sant, som det sagts upprepade gånger, det är ett missförstånd, att nu, när allt snarare stiger än faller, det då skulle vara riktigt att med den motive-ring, som finnes i propositionen, säga, att de 5 %, som föreslagits, skola dragas av, därför att prisen falla. Vi hava påvisat vid olika tillfällen, att arbetsprisen, som stiga, gå in med ändrade värden, men vad de 5 % betyda är, att åtskilligt järn och andra industriprodukter, som jordbruket använder, dock hava blivit billigare än förut. För mig personligen är huvudsaken, att jag, med den ingående diskussion, som jag fört, känner, att det är rätt att plocka bort litet här, liksom vi plockat bort även på andra punkter. Det är därför som jag anser, att, nu, när vi icke skola företaga något stort principavgörande om tullar eller icke tullar, utan endast skola jämka ihop intressena från olika håll, landet ligger så, att vi böra försöka hålla oss vid det resultat, som man kommit till. Och jag vill erinra om att bland de sakkunniga dock sutto framstående representanter och stora kännare av det svenska jordbruket, som icke reserverade sig på punkten angående de 5 %. Detta får väl tolkas som ett medgivande av dem, att de

ej yrkade på det, och något nödläge kommer sannerligen icke Sveriges jordbruk i.

Herr greve och talman, med dessa ord yrkar jag bifall till utskottets förslag.

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.*

(Forts.)

Herr Johansson, Johan, i Friggeråker: Herr greve och talman! Jag är ny här i kammaren, men anser mig dock föranlåten att säga något, alldenstund detta är en ytterst viktig fråga, som ganska nära berör oss, både producenter och konsumenter. Jag utgår då från att det här gäller säkerställa ett av våra viktigaste och med hänsyn till näringsvärdet billigaste livsmedel, nämligen brödet. Således är det ytterst viktigt, jag tror rent av mera ett statsintresse än just ett jordbrukareintresse, att brödsädsodlingen blir tryggad. Särskilt om vi tänka oss tillbaka och erinra oss kristiden och vad vi erfarit under denna tid för att så trygga oss mot alla eventualiteter, anser jag, med tanke på att vi änyo kunna bli isolerade, det vara klokt att säkerställa vår egen livsmedelsproduktion genom att bereda jordbruket det skydd det behöver för att höja produktionen även av brödsäd. Skall det kunna ske och konsumenternas minimibehov av brödsäd bliva tillgodosett samt de åtgärder leda till målet, som regeringen och riksdagen under föregående kristid vidtagit för att höja brödsädsodlingen emot självförsörjning, är det nödvändigt, att jordbrukets män tillförsäkras ett skydd, som gör denna näring bärande.

Om man då granskar den kungliga propositionen, vartill även utskottets majoritet har anslutit sig, i vad den berör maximering av glidtullen, samt även de beräkningar och formler man byggt på för att utvinna normalpriset, skönjer man ganska lätt den taktiken, som också bestyrktes av agronomen Nanneson, att den föreslagna produktionskostnadsformeln snarare anger ett resultat, som håller sig i underkanten än i överkanten, och så vill man helt enkelt dirigera en återgång för att bereda brödsädsodlingen samma ekonomiska förutsättningar som under 10-årsperioden 1904—1913. Man frågar sig då: huru ställde sig vid tiden brödsädsodlingen här i landet för oss jordbrukare? På många platser, särskilt i de trakter och orter, där jordbrukarna ägde mera mager och stenbunden jord, ställde sig kanske i de flesta fall denna odling så, att det *icke* lönade sig att producera brödsäd ens för eget behov, utan många lantbrukare beräknade det ekonomiskt fördelaktigt, att köpa sitt behov i form av råg- och vetemjöl. Då särskilt vi jordbrukare innerst hava ett behov av utveckling framåt och känna det som en stor nationaluppgift att höja vår odling, särskilt brödsädsodlingen, emot självförsörjning, anser jag, att det är blygsamma och ytterst billiga krav vi framfört i vår motion, då vi till och med av hänsyn till konsumenterna gå med på att under de två övergångsåren endast fordra halv täckning och sedan successivt tre kvarts täckning av produktionspriset. När vi tänka på särskilt de risker och kostnader, som denna odling kräver, tror jag, att det ytterst blyga krav vi framfört kan hänföras till ett minimum, under sådana förhållanden är

Ang. glidande
tullsats för
vissa slag av
spannmål
m. m.

(Forts.)

det icke minsta fog att här säga till oss lantbrukare som herr Svensson, vilken går så långt, att han betecknar detta krav som ett klass-egoistiskt krav. Jag tror, att litet var skall inse, om han är insatt i jordbruksförhållanden och tänkt sig in i saken, att det krav vi framfört är ganska blygsamt.

Här gäller det egentligen för konsumenterna att få brödkakan till lägsta möjliga pris. Därvidlag ha vi intet att erinra utom i så måtto att vi anse, att det vore lämpligt, att när råvaran lämnar producenten och under förädlingens gång från råvara, tills den kommer konsumenten tillhanda i den förädlade formen av brödkaka, man även borde lika kraftigt tillse, att icke oskälig fördyring ägde rum. Jag såg en liten uppsats för ett par dagar sedan, som var ganska belysande och just påvisar med åtskilliga siffror, att oskälig fördyring kanske förekommer från det råvaran lämnar producenten och under förädlingens gång. Om vi tänka oss, att vi jordbrukare skänkte bort rågen, skulle ändå enligt denna uträkning det billigaste hårda brödet kosta efter nuvarande minutpris 49 öre per kilo och det mjuka omkring 47 öre per kilo. När man går så operativt tillväga mot förstahandspriset, som innerst berör producenten, skulle man kanske ock reflektera över, om just jordbrukaren är skulden till, att en hel del livsmedel äro så dyra och särskilt konsumenterna få betala så höga pris. Jag vill i detta sammanhang erinra om, att då vi förliden höst enligt den sista potatisregleringen hade ett maximipris av 12—14 öre, kostade potatisen omkring 41 öre i minutpris i Stockholm. Om jordbrukarna då skänkt bort sin potatis, hade den ändå kostat omkring 27 à 29 öre per kilo. Jag kan ej förstå annat, än att de varor, som gå från jordbruket, under gången av förädlingen bliva ganska skarpt fördyrade, och jag tror det vore skäl, att i detta stycke konsumenter och producenter försökte komma till något bättre. Jag är säker, att därigenom mera skulle vara att vinna.

Man säger också, att prisläget beträffande livsförnödenheter — i detta fall brödsäd — måste förbilligas för att penningvärdet skall stiga. Ja, vad den saken beträffar, kanske jag icke fullt kan bedöma detta, men min tanke är, att i praktiken, såsom vi erinra oss från de närmast gångna åren, det väl i stort sett icke är livsmedlen, som i första hand stigit, utan i många fall andra varor. Böra vi då i fortsättningen ställa det så, att när det gäller priset på jordbrukets produktion på livsmedel, penningvärdet skall stiga, men när det gäller arbete i produktionens tjänst och i övrigt just vad som ingår i produktionsdriften penningvärdet skall sjunka? Dylåka åtgärder är ej rätta sättet att höja och utveckla moderneringen i vårt land. Vad jag anser korrekt och riktigt är, att vi i detta land när det gäller politik mera hålla oss till verkliga grundvärden i stället för att, såsom man i vissa fall tycks göra, taga allt för stor hänsyn till formler, tabeller och beräkningar. Vi böra vidtaga verkliga åtgärder för att höja produktionen och för att jordbrukarna i stort sett må bliva skyddade så, att de kunna få både ökad arbets-

glädje och ökad arbetslust. Jag är viss om, att därest denna väg följes, vi en gång skola nå det målet, att vi kunna få litet bättre med både arbete och pengar och kanske även bröd och slippa att tigga andra makter därom.

Herr greve och talman! Jag ber att få yrka bifall till den av herr Wohlin m. fl. avgivna reservationen med tillägg av det yrkande, som framställts av professor Reuterskiöld.

Herr Wigforss: Herr talman, mina herrar! Det är icke min mening att här hålla något längre anförande, men med anledning av en del yttranden, som fällts under diskussionen och därför att jag tror, att det finnes åtminstone en sak, som icke blivit omnämnd, skall jag be att få säga några ord. Det har av många talare påpekats, att det i detta ögonblick icke gäller att fatta ett definitivt beslut, om Sverige i framtiden skall bliva ett frihandelsland eller ett protektionistiskt land, och det är ju alldeles riktigt. Men ett bifall i någon form till tullar måste ha en viss verkan utåt på befolkningen, och det är denna verkan som jag tror, att vi ha anledning att ett litet ögonblick tänka på.

Det är tydligt, att man under diskussionen här vid försvaret för tullsystemet gått ut ifrån två olika synpunkter. Den första är den, som i regel anlagts av jordbrukets målsmän, även om de delvis fallit tillbaka på andra, och den synpunkten är, att jordbruket har rätt till ett visst skydd och att således vi andra medborgare äro skyldiga att betala jordbrukarna sådana pris att jordbruksnäringen kan upprätthållas. Detta går igen på ena eller andra sättet, och det är den ståndpunkten som jag tror, att man från de breda folklagrens sida måste på det bestämdaste tillbakavisa. Om vi icke gå ut ifrån, att produktionen är till för konsumtionen, utan att producenterna skola bestämma, vad och huru mycket, som skall produceras, har man icke längre någon hållpunkt. Man kan då utveckla den ena oekonomiska näringen efter den andra, och slutet måste bli, att den, som har de starkaste krafterna, som kan draga mest och bäst kan påverka folkrepresentationen, vare sig med goda eller dåliga medel, den vinner i kampen och gör de andra skattskyldiga, visserligen till sitt eget intresse, men till landets obotliga skada. Det är utgångspunkten för allt vad protektionism heter, och den synpunkten tror jag således vi måste tillbakavisa med den allra största skärpa.

Men så kommer en annan synpunkt och det är den, som Kungl. Maj:t bygger på och som en del talare gått ut ifrån, nämligen att konsumenterna själva ha intresse av, att de få sitt brödsädsbehov tryggat, därför att om de icke få sitt behov från eget land, ingen människa vet, varifrån de skola få det. Ja, den ståndpunkten kan man diskutera, och den, som ser så mörkt på framtiden som en ärad talare, herr Clason, som trodde, att vi verkligen under de kommande åren skola bliva utsatta för risken av avspärning och bli tvungna att helt och hållet försörja oss själva, har naturligtvis vissa skäl att se på dessa frågor med andra ögon än de, som icke tro, att ut-

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

sikterna äro så mörka. Men att denna ståndpunkt är ohållbar tycker jag framgår därav att ingen som talat i denna sak och ingen som över huvud taget yttrat sig i motioner verkligen velat kräva, att Sverige skall skaffa sig hela sitt förråd av brödsäd självt. Man hamnar då i mycket mera blygsamma krav och krav, som i och för sig förefalla rätt förnuftiga. Man säger, att så länge en viss osäkerhet råder i världen — risken är visserligen icke stor men den kan komma — böra vi producera så mycket spannmål, att vi åtminstone nått och jämt kunna svälta oss fram under svåra förhållanden. Men då är att lägga märke till, att det behov av brödsäd, vi i så fall skulle ha för att fylla minimibehovet vid ransonering, är så pass litet, att det icke spelar stor roll, när vi tala om brödsädsarealens storlek. Det rör sig om, såsom jag hört från kompetent jordbrukarehåll, att ett bifall till eller avslag å propositionerna kan åstadkomma en ändring av 8 eller 10 % i brödsädsarealen. Om vi säga, att minimibehovet av brödsäd är 600,000 ton, skulle det här blott röra sig om 60,000 ton, eller något dylikt. Men synes det klart, huru vi helst böra göra i händelse av en kris. Saken har diskuterats tidigare, och det har tillsatts en stor kungl. kommitté, krigsberedskapskommittén, som fått denna fråga till behandling. Till vilket resultat har denna kommitté kommit? Jo, närmast till att vi på enklaste och bästa sätt kunna fylla detta behov genom att lägga upp spannmålsreserver; det blir billigare att genom att på det viset lägga upp ett litet förråd fylla ut vad som behöves än att sätta denna i många hänseenden ösvärliga tullapparater i gång. Från denna synpunkt förefaller det mig, att man måste vara ytterst betänksam mot allt vad tullar heter, och jag vill då särskilt gå tillbaka till min först uttalade uppfattning och sluta med att påpeka, att vi få tänka på, i vilka tider vi leva och vilka vi gå till mötes. Jag vill icke bara tala om konsumenternas känslor inför denna faktiska beskattning som lägges på deras skuldror, eller om att det är den fattigaste befolkning, som under kristiden fått sin levnadsstandard sänkt — ty det är ett faktum att den stora arbetarbefolkningen fått den sänkt — att det är arbetarbefolkningen, som får bära dessa ytterliga bördor. De måste få den uppfattningen, att staten fortfarande griper in, att staten icke låter näringslivet gå sin gilla gång utan griper in enligt det gamla bibelspråket, som säger: Den som mycket haver, honom skall mycket varda givet, men den som intet haver, från honom skall varda taget även det han har.

Detta är en synpunkt, som påpekats av många konsumenter; den är viktig, men den är icke den viktigaste, utan det finnes en ännu viktigare, som kanske icke alla tänkt på. Det är den, att vad vi än tro om samhällets utveckling under de närmaste decennierna, så är dock ett visst, nämligen att ett samhällets statens ingripande i näringslivet kommer att ske på ett stort antal punkter. Vad som då blir nödvändigt för oss att ha är en sund uppfattning om, vad ekonomi är, vilka möjligheter i ekonomiskt hänseende landet och huru långt man kan gå och var gränsen går för vad människorna kunna göra med sina ekonomiska förhållanden. Det finnes en upp-

fattning, som ständigt bekämpats just från det håll, där man i dag talat för tullar, och det är den, att samhället har oändliga rikedomskällor, oändliga reserver till sitt förfogande, att arbetareklassen därför bör få mer och mer av sin rättmätiga andel, en allt större och större del av samhällets rikedom, och dessa stora folklager tro, att det finnes förråd att taga av, som icke taga slut. Den uppfattningen finnes och är spridd, men hur kan man motarbeta den? Jo, icke på annat sätt än att bringa upplysning i stor stil, som går ut på att visa, var vi ha våra naturliga hjälpkällor, att faktiskt samhället icke äger mer än den jord vi hava, det kapital vi samlat, den energi och yrkesskicklighet vi ha, och att det beror på, huru vi använda dessa faktorer, om vi bli rika eller fattiga. Jag frågar då, om någon i detta ögonblick vill gå med på tullar och därigenom ge dessa folklager den bästa askådningsundervisning om en motsatt uppfattning, nämligen den, att staten kan understödja den ena eller andra människan och den ena eller andra näringen och att detta är tillräckligt för att den skall blomstra. Jag frågar, om detta icke är den upp- och nedvända världen, om vi icke behöva en motsatt undervisning, att om vi förbättra vårt näringsliv, vi därigenom få större rikedomar i landet, att det är nödvändigt att på det mest rationella sätt utnyttja alla tillgångar, som vi ha, att vi icke böra odla spannmål på jord, som icke lämpar sig därför och att vi icke böra använda kapital och arbetskraft på ett oekonomiskt sätt. Jag tror, att från det parti jag representerar måste svaras talesmannen för det nya bondepartiet, när han erbjuder sig att i vissa fall samarbeta med oss, att, om ett sådant samarbete skall komma till stånd, om inom den mindre jordbrukarebefolkningen finnes en riktning, som känner att den icke är av samma kött och blod som kapitalisthögern, om den känner sig vara mera släkt med arbetareklassen, man icke kommer att vinna arbetarklassen med ett program efter den gamla metoden: om du hjälper mig, så skall jag hjälpa dig. Om vi skola mötas i samarbete, är det endast under den förutsättningen, att detta parti beöriper, att målet måste vara att arbeta för vår ekonomiska utveckling efter sunda och naturliga linjer, därvid man bör följa det minsta motståndets lag och icke försöka att leva på andras bekostnad.

Ang. glidande tullsatser för vissa slag av spannmål m. m.
(Forts.)

Herr Lind: Jag tillåter mig betvivla, huruvida den av Kungl. Maj:t föreslagna åtgärden med glidande tullar, eller tullar överhuvud verkligen kommer att främja det åsyftade ändamålet — säkerställandet av vår brödsädsodling till det egna landets behov. Därtill erfordras nog andra och kraftigare åtgärder. Inom vårt rike finnas stora områden odlingsbar mark, som, om den bleve uppodlad, komme att tillföra oss nödig mängd brödsäd. Armar, villiga till odling, finnas även i tillräcklig myckenhet, men vad hjälper det, så länge den enskilda äganderätten lägger hinder i vägen. Vi böra undanröja detta hinder och ordna så, att odlingsvilliga armar må få tillfälle utföra ett sådant samhällsnyttigt arbete. Men även om de föreslagna tullarna skulle främja det åsyftade ändamålet, anser jag

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.

(Forts.)

det oriktigt, att med dylika konstlade medel söka upprätthålla en näringsgren, som tydligen ej kan tävla i konkurrensen med främmande länder. Skälet, varför vi skulle slå in på en sådan väg, vore väl iakttagande av nödig försiktighet, för den händelse vi, såsom under det nu slutade världskriget, bleve hindrade införa utländsk spannmål. Men hava vi verkligen anledning iakttaga sådan försiktighet? Jag tror det ej; ty detta krig och dess följder måtte väl ändå hava lärt människorna — även de mest stridslystna — att å sin sida iakttaga den största försiktighet i fråga om påbörjande av krig. Jag tror, att vi gå tillmötes en lugn tid i detta hänseende och få tillräcklig tid på oss att ordna med odlingsföretag.

För övrigt har jag en känsla av, att ändamålet med tullarna är eller blir ej så mycket att åstadkomma säkerställandet av vår brödsädsodling som mera att säkerställa jordbrukarna — eller rättare godsägarna — mot risken av prisfall å spannmål. Jag har ingenting emot, utan vill tvärtom förorda hjälp åt en i nödläge befintlig samhällsnyttig näringsgren eller samhällsklass. Men är jordbrukarnäringen verkligen i ett nödläge och om så är, huru skall hjälpen lämnas? Under kristiden ha jordbrukarna i allmänhet — de större av dem i synnerhet — samlat i ladorna och stå bättre rustade än någon annan samhällsklass att möta eller motstå den påfrestning, som sjunkande priser komma att medföra. Under sådant förhållande kan jag ej förorda någon extra hjälp åt dem, åtminstone icke för närvarande.

Sättet eller den beskattningsform, varigenom jordbruket nu föreslås att skyddas eller beredas en viss fördel, är för mig synnerligen motbjudande. Tullarna komma nämligen, som vi alla väl förstå, att verka på det sätt, att den större och vanligen fattigare familjen får bära största bördan och detta till fromma för bärkraftiga jordbrukare. Detta är för mig upprörande orättvist och orättfärdigt. Arbetarklassen, däribland lantarbetarna, som oupphörligt få strida för att utpressa en nödtorftig avlöning för sitt strävsamma arbete, skall här påläggas den tyngsta bördan, och detta till förmån för sina egna, förut väl tillgodosedda arbetsgivare. Det är visserligen sant, att denna arbetarklass är van att bära bördor, men bördorna kunna bliva för tunga och man bör betänka, att en så småningom högt spänd båge, till slut kan brista. På den saken finnas nu många exempel att peka. Jordbrukarna söka fånga arbetarna med det vackra löftet om högre avlöning, ifall jordbrukarna tillförsäkras större inkomster. Tror någon, att detta löfte kommer att *i godo* infrias? Jag vågar härtill svara ett bestämt nej, under hänvisande till den lönestrid, som nu pågår dem emellan. Jordbrukarna hava under kristiden betydligt förbättrat sin ekonomi, men så icke arbetarna. Jordbrukarna demonstrera nu, på sätt som sker, sin villighet att efter ökade inkomster giva bättre avlöning. Samma strid få nog arbetarna bereda sig på även efter en eventuell tull, synnerligast som jordbrukarna påstå, att tullen ej alls kommer att förbättra deras ekonomi.

Vi borde väl tillse att skapa tillmötesgående och samförstånd

mellan dessa båda klasser, men sannerligen detta mål vinnes genom att gynna den ena, starkare klassen, på den andras, den svagares, bekostnad. Klyftan dem emellan göres i stället större. Sedan jordbrukarna i min hemtrakt under den gångna kristiden kommit i välbärgad ställning, har det visat sig, att klyftan mellan arbetsgivare och arbetare avsevärt förstörats. Jag förmodar, att resultatet är detsamma i landets övriga delar. Att under sådana förhållanden genom tullar gynna de förra på de senares bekostnad kan ej skapa annat än missnöje och hat samt mer och mer stärka socialismen. Såsom socialist borde jag väl glädjas åt en sådan utveckling; men med min humanistiska läggning kan jag ej annat än harnas över det orättvisa och orättfärdiga sätt, varpå den stora mängden små arbetsmyror behandlas. Må denna sak stå klar för oss alla, då frågan skall avgöras.

Jag anser mig även böra framhålla, att tullen för en stor mängd mindre jordbrukare i landets norra delar kommer att verka tryckande, enär de under alla förhållanden bliva nödsakade att köpa större eller mindre del av sitt spannmålsbehov.

Då de föreslagna tullarna alltså icke äro nödvändiga men i stället komma att verka orättvist tryckande på en stor samhällsklass, som själv är i hjälpbehövande nödläge, tillåter jag mig yrka avslag å den kungl. propositionen och utskottets hemställan och bifall till herrar Hages och Fabian Månssons motion.

Herr Holmquist: Herr greve och talman, mina herrar! Om jag skulle försöka att bemöta, vad den siste talaren anförde, skulle jag komma till korta redan därför, att det var omöjligt att uppfatta detsamma på grund av sorlet här i kammaren. Jag skall heller icke göra det, utan jag skall endast göra en obetydlig axplockning ur den debatt, som förevarit.

Jag erkänner min okunnighet, då jag tillstår, att jag icke riktigt är på det klara med den skillnad, som existerar mellan riksförbundet och bondeförbundet, men om jag skulle våga en gissning, är det väl något slags siamesiskt tvillingsskap, som förefinnes mellan dessa båda partier, och man torde därför utan att stöta grannligheten nu kunna bemöta dem ur i vissa avseenden samma synpunkter. Jag drager den slutsatsen redan därav, att jag för min del haft den stora glädjen att under många år som knäkamrat ha en person, som tillhörde ett helt annat parti, men som en morgon vaknade och fann sig vara bondeförbundare. Då mellan högern och bondeförbundare vägen är så lätt, så förmodar jag, att den icke kan vara svårare och längre mellan riks- och bondeförbunden. Detta är ett allmänt yttrande för att något så när klargöra min uppfattning om ställningen, sådan jag tror den föreligga mellan dessa båda partier.

Jag vill nu säga, att båda partierna något hårt bedömt oss andra. Det har förklarats med kraften av en offentlig deklaration, att dessa partier äro beredda att gå tillsammans med de partier, som de finna lämpligt att samarbeta med; och detta samarbete skulle

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.

(Forts.)

naturligtvis bero på, huruvida dessa olika partier uppställde sina program och använde sina krafter på ett sätt, som gynnade bondeförbundarnas allmänna åskådning och praktiska syften.

Vad socialisterna beträffar, är svaret i viss mån redan givet, men jag kan icke finna annat än att, då det gäller liberalerna och högern, bondeförbundarna ha alltför stora pretentioner. Vi ha inom det parti, som kallas det liberala, en betydande massa svenska lantmän och bönder, och jag måste säga, att inom högern existerar en ganska betydlig falang, som också för jordbrukets talan. Jag kan därför icke förstå det där frieriet, som jag kallar det, på annat sätt, än att man måste mena, att de liberalas och högerns uppfattning skulle liksom kastas åt sidan, för att vi skulle falla i händerna på bondeförbundarna, så vitt det gäller lantbrukets stora intressen. Jag tror — jag kan ju endast tala för det parti jag tillhör — att det har gått en lång tid, under vilken även de svenska jordbrukarna haft många framgångar, och att de i mångt och mycket härför hava att tacka just det liberala partiet inom riksdagens båda kamrar. Och jag måste i sanningens intresse jämväl säga, att även det samarbetet jag haft med högermännen i kamrarna har visat, att även från högern åtskilligt i det avseendet givits.

Vad den föreliggande frågan beträffar, måste jag säga, vad redan förut framhållits såsom i detta sammanhang det viktigaste, att nämligen det kungliga förslaget har den måttfullhet med avseende på innehåll och form, som bör kunna vinna ganska stora sympatier, och det är väl just den omständigheten, som gjort, att detta förslag har kunnat för sig förena så många olika intressen. Jag skall ej ingå på att närmare debattera frågan om glidtullens avskärande uppåt och icke heller om nedsättningen med 5 %, då det gäller produktionskostnaderna. Det är enligt min mening redan klart framvisat av herr Gunnar Andersson och herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet att något sådant icke behöver medföra några väsentliga olägenheter; men jag vill säga ytterligare en sak, och det är, att för mig föreliggande fråga har en mer *psykologisk* innebörd. Denna fråga har det i *två* olika avseenden. För det första rörande det svenska jordbruket, ty det har visat sig, att inom vissa måttfulla gränser de svenska statsmakterna hava planlagt och tänkt på att skydda den inhemska produktionen i viss omfattning, och detta bör verka som en ganska förtroendeingivande sak för Sveriges lantmän. Å andra sidan är detta skydd icke så tilltaget, att konsumenterna häri skola behöva se någonting, som alldeles särskilt svårt och tungt lägges på deras axlar. Vid sådant förhållande vill det synas mig, som om denna psykologiska synpunkt är något, som man har att taga hänsyn till vid sitt ställningstagande i föreliggande fråga. Ur rent praktisk synpunkt och efter att ha åhört ganska många föredrag från olika håll, särskilt från professor Sommarin, vill det synas mig, som om man också icke har någon alldeles fast grund att stå på, man dock har goda förhoppningar, att dessa tullar trots orostiderna icke skola vara av beskaffenhet att medgiva någon invasion av utländska billigare varor, utan att des-

sa tullar, även avmätta på det sätt Kungl. Maj:t föreslår och utskottet tillstyrker, skola verka som en försäkring för det svenska jordbruket.

Av dessa allmänna skäl, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

*Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)*

Herr Wohlin: Herr talman! Jag kan icke finna annat än att de av herr jordbruksministern anförda sakliga skäl, som skulle tala emot den av oss begärda obegränsade glidtullen, äro synnerligen svaga. Statsrådet kunde i det hänseendet endast hänvisa till, att det gällde övergången från kristiden till fredsförhållandena och att begränsningen av den gamla tullen icke stode i strid med »regeringens uppfattning av glidtullen». Å andra sidan måste han själv erkänna, att möjligheten av ett katastrofartat prisfall just var grunden till glidtullsprovisoriet. Och då han förklarade att vi, som vilja ha glid-tull utan maximering, skulle vara i färd med att begå ett missgrepp, så vill jag fråga: Hur kan detta missgrepp befaras få så svåra följder, när denna glid-tull endast inträder i händelse av mycket stor risk för jordbruket, då konsumenterna ändock få en betydlig reduktion i brödsädesprisen? Som saken ligger, är det alldeles uppenbart — och det har också professor Gunnar Andersson tydligt förklarat — att skälen för denna maximering icke äro några sakliga skäl, utan att det är fråga om en rent politisk eftergift åt frihandelsdoktriner-na. Varför då icke säga det rent ut och varför insvepa detta glid-tulls-provisorium i en motivering, som icke är bärkraftig?

Det är mycket möjligt, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet ansett sig ha styrt rätt kurs, när han lagt fram detta regeringsförslag. Men då vill jag erinra om en gammal sjömans-regel. Man kan tro sig styra rätt kurs, men dock komma ett gott stycke nedanför den punkt, som man styr på, ty det finnes nämligen något som heter avdrift: man flyter på en ström, som man icke kan bemästra. Då herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet icke är närvarande, ber jag herr statsrådet och chefen för sjöför-svarsdepartementet att till honom framföra en erinran om denna sats ur den politiska navigationsläran.

Gent emot herr Aaby Ericsson och flere hans meningsfränder vill jag säga, att bondegrupperna från början sökt intaga en försonlig ståndpunkt och erkänt det berättigade i, att jordbruket deltagit i den tunga, varuprisens nedgång under övergångsåren måste medföra för stora samhällslager. Herr Aaby Ericsson och liktänkande ha förklarar, att jordbrukarna under inga omständigheter vilja deltaga i denna allmänna samhällsbörda. Detta skiljer oss åt i föreliggande fall. Beträffande försöket att framställa divergenserna mellan bondegrup-perna och det gamla högerpartiet så små som möjligt vill jag säga, att det försöket skall icke lyckas. Det skall helt visst under komman-de år visa sig, att ganska stora skiljaktigheter i många olika hänse-enden komma att göra sig gällande, när det gäller allmänt politiska frågor. Vi ha förklarar, att vi komma att följa vår egen självständiga kurs efter bonderörelsens idéer; och endast i den mån dessa idéer

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

omfattas av representanter för andra partier, kunna vi samarbeta med dessa. Bonderörelsens självständighet är och kommer att bliva ledmotiv för vårt arbete.

Med anledning av ett yttrande av herr Gunnar Andersson, att utskottets beslutet i detta ärende tillkommit under »jämkningsar mellan olika intressen», som han uttryckte sig, vill jag tillfoga att det finns en sak, som vi åtminstone inom bonderörelsen aldrig komma att jämka på, och det är vår övertygelse om vad som är riktigt och rätt för vårt jordbruk. Jämkningspolitiken och medelproportionalpolitiken, när det gäller riksviktiga frågor, den må herr Gunnar Andersson och hans meningsfränder följa, men icke vi.

Jag ber, herr talman, alltjämt att få yrka bifall till den av mig och herr Ivar Pettersson i denna kammare och herr Olsson i Kullenbergstorp i andra kammaren gjorda reservationen till utskottets betänkande.

Under herr Wohllins anförande hade herr talmannen uppstått och avlägsnat sig, varefter ledningen av kammarens förhandlingar övertogs av herr vice talmannen.

Herr statsrådet friherre Palmstierna: Jag får lov att svara herr Wohlin, då han helt apropå uppkallade mig. Han rörde sig på navigationsterminologiens område. Jag blev tveksam, om han var en god seglare, ty aldrig har jag hört talas om, att man styr rätt kurs, om man ej tager hänsyn till avdriften. Det är en av de första faktorerna man alltid tager hänsyn till. Det är också vad jordbruksministern gjort, och därför följer jag honom.

Herr Jeansson: Denna debatt har varat så länge, att jag ogärna vill förlänga den, men jag ber dock om överseende, att jag måste göra det med anledning av ett yttrande av en talare på Skånebanken, herr Gunnar Andersson. Han förklarade nämligen kategoriskt, att här icke blir någon nedgång i brödsädspriset. Vore så förhållandet, att det icke blir någon nedgång i spannmålspriset, och att man bestämt skulle kunna säga det, då behövdes ju icke denna proposition och icke denna nu föreslagna lag. Men då ber jag att få hänvisa till vad historien vittnar om prisförhållandena efter de stora krigen. Jag har här en grafisk tabell utvisande veteprisen för en tid av ungefär 100 år, börjande med de Napoleonska krigen. Det synes, hur veteprisen då gingo upp till det dubbla och ramlade ned till hälften efter freden. Så har det varit var gång; kriget har drivit prisen i höjden, och freden har bragt ned dem. Så var det under de Napoleonska krigen, Krimkriget, preussisk-österrikiska kriget, så under fransk-tyska kriget och även under världskriget 1914. Jag skall icke anföra några siffror för att icke förlänga debatten. Om brödsädspriset skall gå upp eller ytterligare gå ned, kan naturligtvis ingen bedöma och ingen avgöra, ty det är så många oförutsedda omständigheter, som vi icke kunna bestämma. Dock är det nog antagligt, att vi förr eller senare komma ned i ett prisläge, väl icke som 1914, då rå-

gen såldes för 10 kronor och vetet för 12 kronor oförtullat, men kanske i dessa pris förhöjda med de ökade produktionskostnaderna, och i sådan händelse behöver jordbruket ett tullskydd av 3:70 kronor oavkortat liksom hittills.

En ärad talare, herr Wigforss, har förklarar, att det här egentligen endast rör sig om 60,000 tons produktion mer eller mindre. Han hade av en jordbrukare hört, att om detta förslag antoges, skulle det röra sig om 10 procents ökning eller minskning. Han ansåg, att 60,000 ton ej spelade någon roll. Ja, herr Wigforss, om vi icke hade haft dessa 60,000 ton i fjol, hur hade det sett ut i landet? De herrar, som sitta i folkhushållningskommissionen, och vi som handhaft säden, veta hur prekärt läget i fjol somras var och huru inblandning måste göras med kli, majs och korn för att tänja ut förråden, och ändå skulle det icke gått, om skörden blivit skadad av regn eller försenad en månad, som det hänt månget år. Det var då gott att ha dessa 60,000 ton för att slå sig fram under svårigheter, som då rådde. Det är ju så, att den svenska jorden i råg producerar ungefär vad vi behöva under normala tider och med några restriktioner, sådana som vi haft. Av vete producera vi hälften av vad vi behöva, men det är dock så, att om vi komma i så olyckliga förhållanden, att vi icke få in något, kunna vi med den produktion, som vi nu kommit upp i, reda oss — genom att tillsätta korn eventuellt havremjöl, såsom vi gjorde i fjol. Men om tillgången minskas det allra ringaste, blir det värre och värre, och hur skola vi då kunna försörja landet, om vi icke ha tillräckligt säd och icke kunna få utifrån. Det sades av en talare, att vi nu ej behöfve frukta något världskrig. Ja, det må så vara, och herr Wigforss har sagt, att vi kunna hava lager från föregående år över. Det kan ju hjälpa en tid. Men om vi ändå få ett större krig och importen avstängd ett par år och vi icke ha lager, hur blir det då? Då stå vi utan bröd. Jag har velat erinra om detta och hur nödvändigt det är, att man ej vildtager åtgärder, som göra att producenterna bliva missmodiga och nedsätta produktionen.

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har sagt i motiveringen till den kungl. propositionen, att han finner jordbrukarnas krav på att få fullt kalkylera produktionskostnaden och få en skyddstull berättigade, men han säger samtidigt, att hänsynen till andra krav, nämligen konsumenternas krav, göra, att man icke kan vara med på det. Ja, mina herrar, vad gör då detta skydd av 3:70 för konsumtionen? Räkna vi med ett par enkla tal, skall jag visa vad det gör. Landets konsumtion under goda tider är i runt tal 1 miljon ton, och tullen är 37 kronor per ton. Dividera vi 37 miljoner med 6 miljoner, blir det omkring 6 kronor per inbyggare. Det är vad detta tullskydd gör per år och inbyggare, och detta, om tullen gäller fullt. Nu visar det sig, att tullen på råg sällan verkar fullt, därför att tillgången många gånger kan vara större än efterfrågan. Sålunda kan det även bliva minskning i dessa 6 kronor. Och vad är 6 kronor i dessa tider med penningvärdets fall? Mindre än 6 kronor per dag har väl ingen arbetare fått i förhöjning på sin avlöning sedan

*Ang. glidande
tullsatsar för
vissa slag av
spannmål
m. m.*

(Forts.)

Ang. glidande
tullsatser för
vissa slag av
spannmål
m. m.
(Forts.)

1914. Man överdriver denna fördyring. Om man betalar denna lilla assurans per invånare, kunna vi dock göra oss tämligen oberoende av utlandet och säkerställa oss. Även om det är något ont i att fördyra varan, är det väl mindre ont än att ställa konsumtionen utan densamma, vilket skulle bli fallet, om jordbrukarna icke odlade säd i landet.

Herr vice talman, då jag sålunda ej kan vara med om den eventuella sänkning av tullen, som propositionen och utskottets förslag innebär, ber jag att få yrka bifall till herr Nilssons i Skottlandshus m. fl. reservation.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, att i avseende på nu föredragna utlåtande framkommit följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) av herr Nilsson, Johan, i Skottlandshus, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; 3:o), av herr Wohlin, att kammaren skulle bifalla vad utskottet hemställt med de ändringar, som angivits i den av honom m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen; 4:o), av herr Reuterskiöld, att riksdagen, under förutsättning att Kungl. Maj:t i god tid före 1 juni 1922 framlade till riksdagens prövning förslag angående sättet för den inhemska brödsädsodlingens fulla säkerställande såsom lönande näring, måtte bifalla vad utskottet hemställt med dels de ändringar, som angivits i den av herr Wohlin m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen, dels ock den ändring, att i det stycke, som anginge det inhemska vetenormalprisets uträknande av lantbruksstyrelsen, mellan orden »i» och »enlighet» insattes ordet »huvudsaklig»; 5:o), av herr Ericsson, Aaby, att den av honom m. fl. i ämnet väckta motionen skulle bifallas; samt 6:o) att vad utskottet hemställt skulle avslås.

Sedermåra gjorde herr vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till vad utskottet hemställt vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav herr vice talmannen upp- tog vart och ett av de återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr vice talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga godkännande av det förslag, som innefattades i den av herr Johan Nilsson i Skottlandshus m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Jämväl om kontrapositionens innehåll äskades emellertid votering. I anledning härav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen om första särskilda utskottets utlåtande nr 2 antager godkännande av det för-

slag, som innefattas i den av herr Johan Nilsson i Skottlandshus m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, kommer annan kontraposition för nämnda votering att bestämmas.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 91;

Nej — 39.

Härefter uppsattes, justerades och anslogs för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första särskilda utskottet hemställt i sitt utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Johan Nilsson i Skottlandshus m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit på följande sätt:

Ja — 78;

Nej — 50.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner, nr 15 och 16, blevo dessa propositioner på begäran bordlagda.

Justerades ytterligare ett protokollsutdrag för denna dag.

På framställning av herr vice talmannen medgav kammaren, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 4,05 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Torsdagen den 21 augusti.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m., och dess förhandlingar leddes av herr vice talmannen.

Anmäldes och godkändes första särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående införselmonopol å viss spannmål m. m.; och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående glidande tullsatser för vissa slag av spannmål m. m.

Herr *Lindhagen* väckte nedannämnda motioner:

nr 12, angående dels söndagsvila inom vissa arbetsområden, dels ock reglering i vissa fall av nattarbetet för män;

nr 13, angående personalens arbetstid inom hotell-, restaurang-, kafé- och därmed jämförlig rörelse;

nr 14, om reglering av arbetstiden för sjuksköterskor och sjuksköterskeelever;

nr 15, angående begränsning av arbetstiden i det s. k. hemarbetet; samt

nr 16, angående begränsning av lantarbetarnas arbetstid.

Upplästes och lades till handlingarna ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag nr 39, utvisande att nämnda kammare förenat sig med första kammaren i dess beslut, att tredje särskilda utskottet skulle behandla jämväl Kungl. Maj:ts propositioner nr 15 och 16 m. m.

Anmäldes och bordlades tredje särskilda utskottets utlåtande nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition, med förslag till lag angående befrielse för värnpliktiga av 1918 års klass från fullgörande av viss värnpliktstjänstgöring i fredstid m. m., dels ock en i ämnet väckt motion.

Föredrogos och hänvisades till tredje särskilda utskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 15, angående rätt för Göteborgs lyceum för flickor att komma i åtnjutande av statsbidrag, oaktat visst villkor för erhållande av dylikt bidrag ej uppfyllts; och

nr 16, angående förstärkning av de uti staten för akademien för de fria konsterna uppförda anslagsposterna till belysning, undervisningsmateriell m. m. för år 1919.

Vid föredragning av herr *Lindhagens* denna dag ävgnivna motioner, nr 12—16, blevo dessa motioner på begäran bordlagda.

Justerades protokollsutdrag för denna dag ävensom protokollet för den 15 innevarande månad, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,10 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
